SĄSIUVAS Metai II. PIRMAS

TĖVYNĖS SARGAS.

MENESINIS LAIKRAŠTIS

paskirtas dvasiškam ir medžiagiškam Lietuvių tautos užlaikymui par jos apšvietimą.

MENŲ 1897 SAUSIS

TILŽEJE.

621275/21208 39379

Nů Rėdystės.

P. Striellei. Vieną rublį apturėjome. Visus pernykščius sąsiuvus Tamistai išsiuntėme ant padůto antrašo. Prašome buti musų skaitytoju ir ant tolesnio laiko.

P. Uikninkui iš P. . . . jų. Tamistos Rankraštį pavedėme „Apžvalgos“ Rėdystei.

Užprašome savo gůdotinus skaitytojus užsimokėti už pernykščius sąsiuvus ir neapleisti musų ant tolesnio laiko.

Siunčiant rankraščius ar piniugus į Rėdystę reikia padėti kokią nors **išmislytą** pavardę (pseudonimą), o nė savo tikrąją, kad kartais ant pačtos Maskolijoje nesuvoktu, kas ir iš kur rašo.

Ponui G. Ačiu už gerus linkėjimus. Tamistai teipogi geriausios kloties!

TĖVYNĖS SARGAS.

„Mylėk V. Dievą už visa labiaus,
„Artimą kaipo pats savę, o
„Tėvynę už savę daugiaus“

Išeina ant mėnesio vieną kartą. Metine prekė ant vietos 1 rublis; Su prisiuntimu (uždengtosę kopertosę) į Gudiją 3 rubl. Su prisiuntimu į Ameriką 1 dol. Su pasiuntimu į kitas šalis 2 rubl.

Įtalpa.

I. Dûk Dievė! Rėdystė. . . . 1
Concordia res parvae crescunt, discordia maximae dilabuntur (Par sutartį maži daiktai auga, par nesutartį ir didžiausiejie griuna). Taratuta — Gintautis . 7
Kur išganymas? arba paviršiumi amžiaus klausimų. Libretto iš keturių aktų. Parašė Maironis. (Pabenga). 11
Musų ydos. Magyla. . . . 19
Kas girdėties? Antalieptas. Iš Mosėdžio. Liepavoje. Skûdo valsčiuje. Petrapylis. Riazanius. Petrapylis. Kijevas. Anglija. Koreja. Petrapylis. 21
Naudingas patėmyjims. Embė. 34
II. Žmonės užrustina V. Dievą par girtûklystę tadą, kadą Jį labiausei garbinti ir prie Jo šaukties turi. Blaivininkas (Tąsa.) 36
Kokiu reikia buti priekėjui, kad žydai viršaus negautu? Vaišg. 39
Patarmės stalioriams. Skirsnys II. Padargai. (Tąsa) § 2 Dailidė 45
Lietuviškos kronikos. K. A. K. 50
Pašešupių balsai. I. Nelaimingas „cheirimas“. 52
Margumynai. Magyla . . . .
Naudingi pamokymai. Tikriausis vaistas nû dantų skaudėjimo. Nû kandžių. Vitriolis uksusę. Kvalčiûta arbata. . . . .
Kalendorius ant šio mėnesio.
Turinys „Tėvynės Sargo“ 1896 metų. . . . . .

39379
21208
21320

I.

Dûk Dievė!

Pagal seno girtino papročio žmonės, įpač apšviestesni, sulaukę naujų metų, laiko sau už priedermę kits kitą aplankyti, kits kitą pasveikinti, kits kitam savo širdies jausmus išreikšti. Visur par tai tą dieną regi linksmesnius veidus, visur girdi garsiai atkartojamus linkėjimus: geros

sveikatos, laimingos kloties, ir kitų visokiariopų Dievo mylistų. Vaikai bučiūdami rankas gymdytojų sako: **Dūk Dievė** jums, tėveliai, laimigai kitų metų sulaukti, mus našlaičiais nepalikti. Tėvai, glausdami prie savęs vaikelius savo ir veizdėdami ant jų linksmų veidelių, taria meilei: **Dūk Dievė** ir jums, vaikeliai, sveikiems augti, mokslę pašokti, dorais žmonimis tapti, iš gero kelio neišklysti. Prieteliai spausdami sau rankas velyja kits kitam naujos laimės, visokio labo ir pasisekimo. Ant galo ir patįs ukininkai, užmiršę ant valandėlės pernykščius vargus ir klapatus, drutina vieni kitus viltimi geresnės ateitės, tarydami: **Dūk Dievė,** kad tie nauji metai ramesniais butu, kad javai geriaus uždėrėtu, kad gyvūliai nekristu, kad mokesčiais susimažintu, kad vargai nekamūtu! . . .

Pagal to žmoniško papročio ir rėdystė „Tėvynės Sargo", pradėdama šiūs naujus metus, siunčia nūširdžiausius pasveikinimus visiems savo garbingiems sądarbininkams ir sądarbininkems, geradariams ir geradarems, skaitytojams ir „Tėvynės Sargo" platintojams, linkėdama kiekvienam iš jų susilaukti šiūsę naujūsę metūsę to viso, kas kam labiausei yra geistina ir reikalinga, ar tai augštiems siekiams pasiekti, ar naudingiems užmanymams įvykdinti, ar šeip jau doriems geismams išsipildyti, ir to viso susilaukti ne kitoniškai, kaip tik vien Dievui leidžiant ir laiminant. Toje tatai mislyje rėdystė ir šaukia vardan visų savo draugų: **Dūk Dievė!** . . . .

Sunkus yra Gudijoje padėjimas kiekvieno lietuviško laikraščio, dar sunkesnis — kiekvieno

lietuvio rašėjo, laikraščio sądarbininko. Gyvendamas tarp baisių neprietelių, turi ans vargšas kůatsargiausei užsilaikyti, kad neatkreipti ant savės akių kokio nors maskolpalaikio-skaliko, turi rupestingai slėpti savo mislis ir jausmus tautiškus, kad nepatekti į skaitlių „neišsitikėmųjų“, o dar rupestingiaus turi saugoti savo rašliaviškus darbus nů regiamų ir neregiamų šnipukų. Rašėjei laisvios Europos nė numanyti nenumano, kokiu tai dvasišku kankintiniu yra kiekvienas lietuvis rašėjas. Štai davė jam Dievas gerą mislį, užkaito protas, rankos plunksną griebia, plunksna mislį veja, bematai ant popėrio atsirado pradžia puikaus straipsnio, darbas eina kůgeriausei . . Bet štai įbauginta rašėjo vaidintuvė umai ima nerimaščioti, ir belstįs galvoje ir šaukti kurčiu balsu: Na, tu beproti, užsidegei rašymu, o nepažiurėjei pro langą, ar neateina koks raudonsiulis, kurs gali čiupterėti tavę už apykaklės ir nuvesti į cypę! Vargšas rašėjas, žinodamas gerai, jog viskas tai galį atsitikti, paliauja rašęs ir veizdi su baimę pro langą. Bet ten nieko pavojingo nesimato. Dėku Dievui — taria į savę rašėjas, ir sugaudęs su vargu išsiblaškiusias mislis varo toliaus savo darbą. Ir vėl protas įkaista ir vėl plunksna vos spėja mislį pavyti. Po valandai jau darbas iki pusei tapo davarytas — dar valanda ir viskas gražei bus užbengta. Bet štai netikėtai sulojo šunįs, kažin kas su varpeliu važiůja. Šiurpulys pareina par kuną rašėjo, mislis kaip žaibas blyksteri: ar tik ne palicija kratyti atlekia.

Griebia vargšas nů stalo nepabaigtą savo rankraštį, kiša jį kůgreičiausei į paslapčiausią

vietą ir klausos su baimę, ar nenustos varpelis ties nemais skambėjęs. Bet varpelis nenustojo skambėjęs; pasirodė, kad tai ne palicijos, tik pačtos važiůta. Vėl rašėjas imasi už durbo. Bet darbas jau neina taip lengvei kaip pirma, sykį sutramdytos mislįs negreit į pirmikščią vagą sugrįšta. Kamůjas tat rašėjas, siekiasi kůgrečiausei pradėtą darbą užbaigti. Bet štai vėl pariškada: ateina pažįstamas atsilankyti. Kur kitur nů artymo pažįstamo nieks nesislepia su savo darbu, bet lietuvis rašėjas ir nů artymiausio pažįstamo turi slėptis iš baimės, kad tas pažįstamas par neatsargumą nepaleistu į svietą nereikalingo plepalo ir nedůtu kokiam judošeliui įrankio išdůti vargšo rašėjo gudams. Tarp tokių aplinkybių gyvendami, nedyvai, jog mes visai beveik nerandame Lietuvoje rašėjų įkvepimo pilnų, kitur kad yra. Žmogų nůlat aplink savę dairantisį, kad jį žandaras nepagautu, vargu juk yra ir įkvepimui pagauti. Budami nůlat perimti baimės, lietuviai rašėjai dažniausei rašo, kaip tai sakoma „ant greitosios“ — parašę skubinasi teipo-gi kůgreičiausei išsiųsti savo darbelį, nes iš kasdienino beveik datyrimo žino, kaip tai baugu laikyti kokį nors lietuvišką rankraštį pas savę. Nedyvai partai, jog tuli straipsniai musų laikraščiůsę randasi netaip dailei parašyti, kaip skaitytojai norėtu; nedyvai dėlto, jog nekurie musų rašejai ant trumpesnio ar ilgesnio laiko buna priversti visai mesti plunksną šalin ir ků kitu užsiimti.

Išaiškinus tą neišpasakytai vargingą padėjimą lietuvių rašėjų, rėdystė „Tėvynės Sargo“ pradė-

dama šiůs naujus metus negali geriaus išreikšti savo jausmų tamę dalykę, kaip tik vardan visų lietuvių viešai atsiliepdama: **Garbė jums, lietuviai rašėjai, garbė jums „Tėvynes Sargo“ sądarbininkai, tikri musų dvasiški kareivei!** Ačiu jusų nenuilstančei kovai nedoras priešas tapo priverstas kaskart tolyn trauktis nů užgrobto lietuvystės ploto! Ačiu jusų triusai užleista nůg amžių ir par tai užžėlusi usnėmis ir kąkoliais derli lietuvystės dirva pradeda žaliůti grynų javų diegialiais! **Důk Dievė** jums ir šiůsę naujůsę, metůsę kovoje nepaliauti, baimei ir nusiminimui nepasidůti, priešų nedorybes drąsiei aiškinti, nů jų žabangų laimingai išsisukti, broliams kelią į geresnę ateitę rodyti, ant **paikų kaltinimų** ir **peikymų** neatsižiurėti, garbingai savo darbą po seno vel toliau varyti ant garbės **Dievui,** ant naudos **tėvynei** . . . .

Turime viltį, jog tamę dalykę meilei pritars mums ir kiekvienas „T. S.“ skaitytojas atsiliepdamas: Důk jiems Dievė viską tą, důk Dievė kůgausiausei!

Antras skyrius dvasiškų kankintinių Lietuvoje yra tai lietuviai lietuviškų laikraščių skaitytojai. Nes iš tiesų, kiek tai jie turi vargo ir kašto padėti, sau lietuvišką laikraštį šioj' gadynėj' parsigabendami, kiek tai jie turi užlaikyti atsargumo jį skaitydami, kiek tai turi klapato, kol parskaitytus numerius prigulinčei paslepia. Pridurkim dar, jog neretai ir užmokėtas numeris prapůla į gudų rankas patekęs, o suprasime, kiek tai reikia nepaprastos drąsos ir pasišventimo stotis į ailą lietuviškų laikraščių skaitytojų. O vienok nežiu-

rint ant to viso, tarp musų brolių lietuvių randasi kas kart vis daugiaus ukvatninkų paskaityti lietuvišką „gazietą“. Ne vienas suprantąs gudiškai ir lenkiškai galėtu išsirašyti (parsitraukti) sau laikraščius tosę kalbosę ir be baimės jůs skaityti. Vienok supratęs, jog tikrą tiesą ir šviesą gali rasti vien tik savůsiůsę laikraščiůsę, velyja skaityti savąjį nors ir su baimę, negu svetimą pilnoj ramybėj. Žinodami tą negalime nešukterėti iš džiaugsmo: **Garbė jums lietuviskų laikraščių skaitytojai!** Par jumis tai tautiškas supratimas kaskart toliaus musų tėvynėje platinasi. Par jumis tai galime sakyti, musų tautiška rašliava tegyvůja, nes kolei jųs nepaliausite skaitę, tolei ir rašėjai nepaliaus rašę ir tolei musų laikraščei nenustos gyvasties. Důki-gi tad Dievė jums, malonųs skaitytojai, parsekiojimų palicijos nenusigąsti, skaitymo lietuviškų laikraščių nepamesti, viską gerai jůsę suprasti, iš atrastų laikraščiůsę žinių protingai pasinaudoti ir kitiems jas išmintingai papasakoti, užlaikant tik visados prigulintį atsargumą, kad sau blėdės (iškada) nepadaryti ir kitą į nelaimę neįstumti!

Ant galo ir tau, brangi tėvynė, důk Dievė šiůsę naujůsę metůsę susilaukti naujų palengvinimų ir nors ben kiek ramesnio gyvenimo. Důk Dievė, idant sunųs tavo, lietuviai, dručiaus susivienytu ryšiais meilės ir santaikos.

Důk Dievė, kad Lietuvos ponai ir bajorai suprastu savo pašaukimą, stotu musų dvasiškais vadovais ir vestu mus nemuryti iš naujo sugriautą ant visados senos Lenkijos rumą, bet — rinkti

medegą pastatymui šiokio tokio, nors ir ne parvirš augšto, lietuviškos kulturos buto. **Dûk Dievē,** idant judošių veislė pas mus visai išnyktu, idant brolis brolio, kaimynas kaimyno palicijai neišdavinėtu, idant visi suprastu, jog išdavimas brolio ar kaimyno gudui, yra tai nusidėjimas šaukiąs į dangų atmonyjimo.

Dûk Dievē visiems lietuviams, tautiškûsę dalykûsę užšalusiems, gyviau sukrusti, savo prigimtas tautiškas tiesas aiškiaus suprasti ir jų drąsiau jieškoti Pagaliaus **Dûk Dievē** visiems musų tautiečiams karščiaus pamylėti Dievą ir Bažnyčią, tvirčiaus remtis su atskalunystę, saugoti vaikelius savo nû atskaluniškų žabangų, suprasti geriaus pavojingumą popiškų mokslinyčių ir visą popų politiką, kurios vienatinis siekis yra — paversti mus lietuvius katalikus — į atskalunus, ruskius, aklus. **Dûk Dievé,** idant taip niekados neatsitiktu, negana to, **Dûk Dieve,** idant musų broliai pasiliktu ant visados lietuviais ir katalikais, ir tai ne šiaudineis, bet tikrais, karštais ir nepargalimais!!!

Rėdystė.

„Concordia res parvae crescunt, discordia maximae dilabuntur.“

(Par sutartį maži daiktai auga, par nesutartį ir didžiausieji griuna.)

Ir mažus daiktus par vienybę drutėjant ir augant matėte, skaitytojai, iš praėjusiojo mano laiško, šiûm' straipsniu norėčiau išrodyti antrą pusę lotyniškojo priežodžio, kaip par nesutartį ir didžiausi griuva. Par sutartį buvome teip pasistatę Mintaujoje, jog galima buvo vilties, kad pargalė visiškai parsvirs ant musų pusės. Malda rusiškoji buvo panaikinta, vylėmės jau gimnazijoje lietuviškai pasimelsę. Bet tûm' tarpu stojosi kitoniškai. Ketvertai

nedėlių praslinkus parėjo nů ministerio, kaip direktorius partikrinti stengėsi, ant musų prašymo atsakymas ir kartu paliepimas, kad visi mokytinei klausytu visůsę dalykůsę savo valdžios. Direktorius tůj' išsiuntė prie visų Mintaujos gimnazistų tėvų popiėras, reikalaudamas, kad tie įsakytu savo vaikams valdžios reikalavimą apie rusišką maldą išpildyti. Tůtarpu atvažiavus apyrubės inspektoriui „perekinčikui" Zająčkovski'ui, nelaukiant tėvų atsakymo, pradėjo tyrinėti, kas melstiesi rusiškai sutiks, o kas ne? Iš 144 mokytinių tům tarpu du: Bistramas aštuntos kliasos ir Biehler'is sekmos kliasos parsikėlė į Pernavos gimnaziją, septyniolika įvairių kliasų sutiko skaitysę; keturios dešimtįs šeši skaityti visiškai atsisakė, likusieji paliko nusprendimui tėvų, mislydami tům' tarpu sueiti į vienybę ir skaityti atsisakyti. Atsisakiusiemsiems apreikšta, kad jie išvaryti iš gimnazijos. Bet tiek aukų buvo maskolems pardaug. Pradėjo prikalbinėti išvarytůsius, kad skaityti sutiktu, prižadėdami jůs vėlei į gimnaziją priimti. Iš pradzios niėkas apie tai ir girdėti nenorėjo, bet ilgainiui nupůlė ant dvasios ir pasisakė, jei tėvai jiems pavelys, skaitysę. Iš keturių desimčių bepaliko tiktai devyniolika didžiavyrių, kurių pavardės šitos: 1. kliasos Štreker'is Prančiškus; 2. Štreker'is Povilas ir Štrekeris Edmundas; 4. Bogvyla Reinoldas, Valeika Motiejus, Vasiliauskas Kazymiėras, Vėgėlė Adolpis, Viliunas Prančiškus, Gubavyčius Antanas, Laurynavyčius Antanas, Merkis Jonas, Misiunas Petras, Rakštys Adomas, Rymkevyčius Adomas, Stašys Konstantynas, Tilvytis Jurgis; 5. Vėgėlė Boleslovas, Sypaila Jůzapas, Martyšius Peliksas. Maskolei mislyjo darbą pabaigę ir ant liaurų atsigulę išsiilsėsę, bet apsiriko. Panedėlyje po visų Šventų t. y. 4 lapkričio vėlei liepta mokytinems susirinkti ant maldos, maldą parskaitė judošius Gaigalis Kleopas šeštos kliasos mokytinis, pasiliko ramu gimnazijoje. Bet ant rytojaus prieš maldą įėjus jau apyrubės inspektoriui ir direktoriui, kad antras judošius latvys Kristas Kupinskis 6. mok. rengėsi maldą melsti, iš mokytinių burio išeina musų didžiavyris Šlapelis Jurgis sekmos kliasos mokytinis, stojasi prieš inspektorių ir sako paminėjimo vertus žodžius: „Mums užginta netiktai rusiškai melstiesi, bet pagaliaus ant tokios

maldos buti!“ Tą išgirdęs inspektorius beregint jį išvarė, piemeniškai rėkdamas: „Pašol von!“ Tůkart ir kiti mokytinei k.a . 8. kl. Vaičkus Kazys, Smetona Antanas; 7. kl. Rymas Leksendra, Vaiciuška Prančiškus, 6. Kožukauskas Petras; 5. Aurilkevyčius Valerijonas, Mironas Petras išėjo paskui Šlapelio. Apart' tų dar trįs trečios kliasos mokytinei: Novickas Leksendra, Gakontas Kazys, Milaknis Antanas norėjo su jeis išeiti podraug, bet apyrubės inspektorius jus sugavęs pasodino į čypę, kur išlaikė 16 adynų iki 12 nakties, iš kur paskui išleidęs, nusivedė į Lindės viešbutį, kur pavalgydinęs ir pagirdęs prikalbinėjo, idant melstiesi rusiškai sutiktu, Bet matyti jo žodžiai n'ėjo jiems prie širdies, kadangi jie 8 adynoj' rytą metą paleisti jau į iškalą patįs neb'ėjo. Tie aštůni viršui minėtieji paliko išginti be tiesos įstoti kitan mokslavietėn. Apart tų dar Kviadaras aštuntos kliasos ir Stašys ketvirtos paliko išginti be tiesos kur kitur mokslą pabaigti. Ant rytojaus t. y. 6 lapkričio atsinaujino praeitos dienos vistorija ir išėjo dar šeši, bet tų jau gimnazijos valdzia, parsigandusi daugybės išvarytųjų, nebeatstatė, nors tie patįs iš savęs gimnazijan nebevaikščioja. Bet tům jau ir pasibaigė rodosi tragikomedija, dėlto kad įbauginti likusieji mokytinei, užvis Lietuvos „bajorai“, kurie lietuveis esą neprisipašįsta, laikydami savę už lenkus, kaip avinai pradėjo eiti ant maldos. Bet neilgam. Nes matyti sąžinė jiems miegoti nedavė, nes po keletos dienų pamaželiu vienas po kito pradėjo trauktiesi nů maldos, teip jog ikišiolei bepasiliko arti trijų dešimčių judošių, kurie maldą skaityti nori. Žinoma, stačei galima pasakyti, jog iš tų nė tėvynė, nė žmonių draugija naudos nesulauks, důk Dievė, kad jie kůmet nestotusi judošeis išdavėjais močiutės-tėvynės, kaip dabar atsisakė nů vienybės šitamę dalykę! Če negaliu nemesti į akis akmenim' užgėdinimo judošiui Česlavui Alikuckiui, kurs laukdamas aukso medaliaus, kadangi jau baigia gimnaziją ir geriausei mokinasi, pirmasis prižadėjo skaityti, nors tiek kitų jo draugų kenčia! — Gal mislyjate, skaitytojai, kad tůmi ir pabaigta? Anaiptol! Trįs dešimtįs du mokytiniu išvarytu, bet antratiek patįs n'eina gimnazijan, reikalaudami išdavimo popierų, kurių išgauti negali, kiti nors eina gimnazijan,

bet ant maldos n'eina ir iš 144 mokytinių teatsirado tiktai apie 30 visiškų judošių. — Bet atsirado, ir tai musų nelaimė! Maž bereikėjo iki nulaužimo maskolems ragų. Gėda judošiams! Mokytinei ant savo prašymo, nusiųsto prie apšvietos ministerio niėko gero nesulaukę rįžosi leisti prašymą pas šviesiausią Ciėcoriėnę Aleksandrą Theodoraitę su 71 parašu. Ji matyti apturėjo, kadangi gavome atsakymą: „**Jusų prašymas apturėtas, atadūtas apšvietos ministerio paržiurėjimui, nū jo laukkite atsakymo!**“ Dievas žino, 'ką sulauksime? Apart' to, musų tėvai ir motynos, skaitliuje apie 34 nū savęs kiekvienas išsiuntė prašymus: kiti pas ciėcorių, kiti pas ciėcorėnę, maldaudami, idant jis išgintūsius mokytinius lieptu atgal priimti, o rusiškąją maldą lieptu panaikinti, Nežinia, koks bus atsakymas!

Be to, dar šiosę dienosę išvažiavo deputacija tėvų-valsčionių į Petrapylę pas Vidurinių dalykų ministerį su prašymu ir perstatymu reikalingų žinių. Matote, skaitytojai, kad pas mus darbavimosi, neigi garbingų vyrų nestokoja, gerosę aplinkybėsę to pargalėjimui užtektu ir užteks beabejojimo, jei musų judošei sueis su mumis į vienybę, metę judošavimą. Tūkart ir išgintieji mokytinei butu priimti ir sugrąžinta jiems tiesa, nors kitan gimnazijan pastoti.

Šitą straipsnį užbaigiu klausimu, atkreiptu prie garbingos rėdystės: atsiranda ir iš tarpo musų ir iš šalies pasakojančių, kad mes pardaug paaukavome dėl mažo dalyko; kad Bažnyčia nedraudžia melstiesi maskoliškai, kad bereikalo partat pradėjome karę. kurios galo dar nematyti? Kaip ant to žiuri katalikiškoji Bažnyčia ir Apaštališkasis sostas?

Taratuta Gintautis.

Kur Išganymas?
arba
Paviršiumi amžiaus klausimų.

Libretto iš keturių aktų.

Parašė *Maironis.*

(Pabėnga.)

Ketvirtasis aktas.

Rytas prieš saulės tekėjimą. Toli matytis kapai ant kalnelio; arčiaus keli medžei. Pranciškonis ant scenos jūdą suknelę apsivilkęs, pančiu parsirišęs, rožančius prie šono prisegtas. 1 veiklė.

Pranciškonis.

Už klystančius žmones meldžiūs prie Tavęs,
Augščiausi! maldų neatmesk;
Malonės rasą atgaivink krutines,
Į kelią paklydusius vesk!
Tiek piktos galybės jų amžeis skandino,
Atleisk jiems, kad klysta: ką daro, nežino!
Kaip tarnas ant kryžkelio stoviu šitai
Be uždarbio! Žodžei visi
Nesmenga į širdis. Tu vienas patsai
Prižadinti žmogų gali.
Augščiausi! paklydę — tai sunus juk Tavo,
Už jūs Išganytojas kraują aukavo!
(imdamas į rankas rožančių.)
Sveika, Marija, pilna malonės!
Tavęs mes prašom pavargę žmonės,
Viešpats Augščiausis su Tavimi,
Buk užtarytoja mums maloni!

2 veiklė.

Vaikai (atbėgdami artyn.)

Tėvutėli brangus! pasimelsk ir už dušią
Tetušio, kad dangų regėtu,
Ir kad grįštu prie Dievo mums tetušį užmušę,
Ir jūs kad Dievulis mylėtu;
Kad užaugtumim Dievui, kaip trokšta matušė,
Ir žmonės kad naudą turėtu!

Pranciškonis.

Jusų maldos nekaltos, maži aniolėlei,

Galingesnės! Ant tėvo kapų
Atsiklaupę prašykit, kad melstusi vėlei
Tie ką klysta tarp musų laikų.
Paprašykit ir sau, kad kelionės galę
Nesuklystumit, Dievo malonės,
O tetušis ir teip jau augštai danguje:
Jis mylėjo ir Dievą ir žmones.

(bėgdami ant kapų.)

Pirmas vaikas.

Ant tetušio kapų — ant krutinės šaltos
Paprašyti sau Dvasios šventos.

Antras.

Pasiskubinkim greit be gaišties, tekini
Paprašyti, kad musų visi . . .

Trečias.

Žingsnei butu šventi ir kelionės galę
Kaip tetušio, kursai danguje.

Ketvirtas.

Kad paklydę visi vėlei melsties mokėtu
Ir kad Viešpatį Dievą mylėtu!

(Pranciškonis, rožančių kalbėdamas, nueina gilyn į sceną, vaikai toli matytis ant kapų suklaupę.) 3 veiklė.

Zonis (ant scenos pasirodęs).

O, dabar supratau! Nors man n'ėra lengviaus,
Rodos jūktis galiu . . . cha, cha, cha, cha, cha, cha!
Kas ten bus, kas nebus! Bet kentės gal mažiaus
Dievas Hartmano! . . tas, apsidengęs miglę!
Paikas Augustas Konte! Užrišti akis
Jis norėtu? Prasmegk! Vien akli kirminai,
Ką teip bijo šviesos, žemę amžeis sau knis!
Aš norėjau regėti! . , Man tos žemės mažai!
O, jūkingas tas pozitivystų žynys,
Neatrasdamas Dievo, esąs Jų patsai,
Nesuprasdamas tikslo, jis, kaip tinginys,
Įkalbėti gudrus — nejieškoti visai!
Dievas Hartmano! . , Tas gal teip jau negudrus,
Bet žinau, ko jam reikia; padėti galiu,
Teip nedaugel mums reikia: žabangus visus
Vienas šuvis išriš, kaip perkunas kirčiui!

(išsiima revolverį)

Vienas šuvis tiktai,
Kad nors eitu kiaurai
Par širdį, ką laimės nerado!
Dieve Hartmano! tu
Man padėk tů švinu,
Kad užmigčiau ant amžių be žado! 4 veiklė.

(Pasirodo ant scenos Marys ir kokia ten mergaitė, kurie nepasergėjo Zonio.)

Mergaitė.

Už ką? O, už ką? . . Be rytojaus pražuvus! . .
Bijosiu dienos, kaip vagis,
Nakties pageidimams tik įrankiui buvus,
Kur žengsiu? Kur dėsiu akis?
Tau pašvenčiau viską, o, aš nelaiminga!
Tu sotus iščiulpęs, — o, aš nereikalinga!
Ryto į nagus tau įkris
Kita! . . o, suprantu! kita netelinga!

Marys.

Atstok! Tu mylėti manęs negali;
Mus parskyrė upės ir kalnai visi!

Margaitė.

Tavęs negaliu aš mylėti? Ar klausi?
Paklausk ne manęs, tik krutinės!
Krutinės . . . ji dega! . . Tą turtą brangiausį
Prakeiktas į purvą sumynęs!
O, ne, ne prakeiktas! Tavę dar aš myliu
Kaip šů, kaip tarnaitė prieš intarmą tyliu
Ir laukiu algos paskutinės!
Užmiršk! O, užmiršk, jog žinau tavo vylių!

Marys.

Žema! tu man meilę vien kunišką rodai,
Atstok nů manęs,jau per daug nusibodai!

Mergaitė.

Prakeiktas!

Zonis (šaudamas į Marį).

Prakeiktas ant amžių jau buk!
Tiek žudęs be dušios su dušią pražuk!

(Marys virsta be žado.)

Mergaitė (su verksmu puldama prie Mario).

O, aš nelaiminga!

(į Zonį atsisukusi)

Nedoras žmogau,
Ko lauki? Krutinę šitai atstatau,
Ar šuvio pritruko jau tau?

Zonis (atsiduksėjęs).

Pritruko! . . o, teip! . . . bet ir sau!

Pranciškonis (kursai ant šuvio balso paskubino prie nabašninko).

Be žado. (į Zonį) Ne geras žmogau! užmiršai,
Jog Dievo teisybė atmonys už tai;
Jog kraujas pralietas žmogaus nekaltai
Į dangų sau užgano šauks.

Zonis.

O, ja! tegul šauks! . . Nors kaip tikras užkauks,
Atsakymo sau nesulauks!
Kur Dievas? Jo n'ėra visai!
O tas, ką čia guli, nebuvo žmogu,
Kurs vien tiktai gyvûlio sekė geismus,
Ko geidė, atrado šitai!

Pranciškonis.

Jei Dievo tau n'ėra, už ką-gi tadą
Tu pyksti, jog tas krutinę atvirą
Tik žemės jieškojo vienos?
Bet protą turi: ar nesako jisai,
Jog Dievas yra? Akimis nematai,
Bet sąžinės klauskis grynos!
O, klauskis pasaulės, ar marių vilnies,
Kad ji tau po kojų blaivei išsities,
Kas judina marių platybę?
Paklausk norint žiedo, kurs ant keleis žydžia,
Kuriam ir Selemonas rubo pavydžia,
Kas žiedą aptaisė grožybę?
Pažvelgk tik į dangų! Žvaigždžių milijonai,
Gražiaus kaip romėnų rumti legijonai
Paskirtais sau rida keleis . . .
Ar tu prisakei užtekėt vakarinei?
Ar neliepė melsties Augščiausis krutinei,
Kad rausta aušra spinduleis?

(Mergaite išgirdusi apie Dievą pamažu nů scenos išsinešina.)

Zonis.

Saldžei ta poėzija širdį užgauna,
Bet protą pajudinti gali tik jauną!

Pranciškonis.

Vien protui tiki: ar jo klausei kadą,
Kad virpi žvaigzdėta pasaulė visa,
Kas stumė jos pirmus kampus?
Surėdymą gal pažinai prigimimo
Ar darbas tai vieno tik atsitikimo?
Ar teip sako protas gilus?
Paklausk tik materijos: ji atsakys,
Jog amžeis gyvybės pati neįgys:
Jei dvasios reikėjo gyvos.
Ir protas ir mokslas visur priežasties
Ir jieško ir randa, bet tarsi ugnies
Baisu daslitėti pirmos! . .

Zonis.

O, man nesakyk, jogei aš nenorėjau
Jieškoti pirmos priežasties;
Kiek metų padėjau, nakčių iškentėjau,
Išsmilkusios klauskis akies!
Bet nieks nepasotino amžino bado:
Ko n'ėra, tai mokslas jau to ir nerado!

Pranciškonis.

Nerado; o rasti nebuvo sunku!
Bet mokslai šendieną klaidingu keliu
Išėjo ir Dievo nerado.
Ne mokslas tai kaltas, vieni tiktai žmonės,
Už tai be rasos ir vilties jų karionės,
Už tai nenutildo sau bado!
Philiosophai Babelio bokštus tik stato,
Sau kalbą sumaišė; ko jieško, nemato;
Vien jų gal sapnus teskaitei?
Kodėl to šaltinio nebėgai pažinti,
Kurs vienas tik gal trokškimus užgesinti?
Ten amžeis išminti kelei!

Nekurią valandėlę abudu tyli; par tą laiką girdėtis giedant išlengvo ir liudnai vaikus ant pusiaukelio. Jie ant šuvio balso buvo sustoję ant kapų ir stebėjos išsigandę; paskui matydami, kad žmogžudys nieko nedaro Pranciškoniui, pradrįso ir pradėjo artinties pamažu, ant pusiaukelio galima suprasti teip jūs giedant.

Jei kruviną ranką, pagalbos prašydama, išties,
Atleisk, nes be Tavo malonės nebėra vilties;

Apšviesk sutvėrimą, kad amžiną tiesą pažintu
Ir artimas artimui smerčio žabangų nepintu.
Už griešninkus žmones, Augščiausi, maldų neatmesk,
Meilei iš tamsybių kaip tėvas paklydusius vesk.
Atleisk, nes ką daro patsai gal pasiklydęs nežino,
Atleisk, jei bedievei jam meilę širdyj užgesino,
Atmink ir ant musų! Maldaujam Tavęs nusiminę!
Visur vien tik smertis! Tu musų viltis paskutinė!

Zonis.

Ko tyli? Aš trokštu! . . Kalbėk man daugiaus,
Prie Dievo mokėtumei protą palenkti;
Man klausant tavęs, rodos švinta aiškiaus,
Bet viską aš tau ar galiu atadengti?
Klausyk, busiu atviras: kad ir norėčiau,
Jau rodos šendieną tikėt negalėčiau.

Pranciškonis.

Suprantu! . . suprantu! . . Apšviest negana
Dar protą: tikyba dangaus dovana,
Ką palenkia širdį žmogaus!
Bet mokslas čia šaltas nors mastą paveiks,
Daryk, ką gali, o dangus ją suteiks,
Nematomai širdį užgaus!

Zonis.

Kaskartą tu naują pralieji man šviesą
Ir trokštą ir tamę išaiškini tiesą;
Bet daugel dar klausimų veržias didžių:
Gal Dievas yra, bet apleido Jis žmones?
Jis didis: nerupi Jam musų karionės:
Ant žemės tiek ašarų ir sopulių,
Aš troškau žmonijai kiek ranką padûti,
Liûsybę, brolystę, lygybę sapnûti,
Norėjau apsaldyti skausmų nors dalį
Bet, o beprotys! Tavo maldos-sapnai,
Ant žemės vien pragaras; Dievas patsai
Pagelbėt nenori, ar rasit negali!

Pranciškonis.

Tu ranką norėjei žmonijai ištiesti,
Bet dvasiškai jos nemokėjei apšviesti:
Be Dievo visur vien tik pragaras bus!

Brolystė, lygybė — tie gražus ryšei,
(Žmonijai jūs apskelbė Kristus senei)
Tik amžeis par Dievą sutaikįs visus,
Bet rojumi žemė nebus nėkados,
Nes žmonės keleivei: tėvynės kitos
Jiems reikia jieškoti, keleis nesustoti!
Laimingas tasai, kurs, tuštybes pamynęs,
Mokės tos augščiausės jieškoti tėvynės,
Jos verksmu naudoti, vargų neatboti.

Zonis.

Matau, kodėl varginga žemė:
Kas čia daugiaus vargų kentės,
Sulauks didesnės ten garbės!
Iš to krikščionįs galę semia,
Teip viskas aišku ir gražu,
Bet tū ganėdintis penu
O, ne, nemoku, nežadu!
Tik vienas dalykas man tinka tikrai,
Kad jums moteriškės — tai velnio tarnai,
Ką gundint kaip Jievos vien moka tiktai.
Tikrai, kas tiek pikto ant žemės padaro,
Kas žmogų teip tankei iš proto išvaro,
Jaunimą nūdais kas apdūda saldžeis,
Prakeikė vertai Schepenhaueras jas;
Jos amžeis žmoniją į pragarą ves,
Bet ašaros amžių . . . o, laikas ateis!
O, joms nedorybių dar tų negana,
Šendieną sapnūjas liūsybė kita,
Norėtu pasaulę valdyti.
Prakeiktos! Prieš amžius ant to sutvėrimo
Jau Dievo išspausta žymė prakeikimo
Ir turi tarp skausmų gimdyti!
Šitai apie Dievą išgirdo baltveidė
Ir bėgo! . . . Nes peno kitoniško geidė:
Gardžiaus jai Mussetą skaityti!

Vaikai (melsdamies suklaupę prie nabašninko).

Susimilk, Amžinasis, ant dušios žmogaus,
Kurs stojo šendieną ant sudo baisaus!

Pranciškonis.

Sunau negeras! Užtraukti gali prakeikimą:

Pakelti ranką ant motynų musų drįsai
Ir paskutinį, gražiausį dangaus sutvėrimą
Pažeminai teip nedorai!
Jieva pirmoji prieš amžius puikybę suklydo
Ir kaip tarnaite par tukstančius metų kentėjo,
Bet iš Marijos Jokubo žvaigzdė mums pražydo
Ir ėra nauja prasidėjo!
Kas meilę vyrui apsaldys vargus, kaip ne ji?
Poėtų giesmei ar kas tiek suteiks įkvėpimo?
Kas jaunikaitį uždegs ant darbų akimi,
Užvis jam žvaigždę atgimimo?

Vaikai.

Kad matušė tavę dar mažutį augino,
Ar rankų sudėt ant maldos nemokino?
Pasimelsk nors šendieną už kraują pralietą,
Gal Dievas suminkštįs tau širdį teip kietą!

Pranciškonis.

Bet ta karalienė be Dievo nustos pašaukimo,
Žemų pageidimų liks įrankiu vėlei tiktai,
Kalta bus pati! o be jos nebebus atgimimo,
Akla! tiek galėtu jinai!
Vienok jos nekeikiu! Ją musų laikai suklaidino,
Išplėšę jai Dievą, jos žvaigždę užtemdė pikti;
O, atmenu Gražę! Ji širdį nekaltą gaivino,
Kaip Aniolas buvo graži!
Bet jauną krutinę užšaldė baisi bedievystė,
Suklydo, kaip klysta keleivis be kelio šviesaus,
Vienok ji prieš smertį pažino dienos melagystę
Ir šaukės pagalbos dangaus!
Ir meldės prieš smertį, ir melstis dar prašė karštai
Už tą, kurs ją vienas gilei ir be grieko mylėjo,
Par maldą jos karštą turbuti šendieną jisai
Atsivertė ir praregėjo! . . .

(Tie žodžei ant Zonio daro didį įspudį, bet jis tyli.)

Vaikai (greitai).

Ji pas Dievą dabar gal augštai danguje -
Už paklydusius prašo? Rasit ir už tavę!
Pasimelsk nors šendieną už kraują pralietą,
Ir kad Dievas suminkštintu širdį tau kietą!

Zonis.

Ar Dievas man kalčią atleisti galėtu?
Ar sunų nevertą priglausti norėtu?

(Girdėtis varpo balsas ant „Aniolo-Dievo.“ Pranciškonis ir vaikai klaupias; pamažu klaupias ir Zonis.

Iš augštybių girdėtis Aniolų giesmė:

Gloria in excelsis Deo et in terra pax hominibus bonae voluntatis, bonae voluntatis etc.

Uždanga nusileidžia.

Galas paskutinio akto.

Musų ydos.

Prietarai apie tėvyniską lietuvišką kalbą.

Važiūjant geležiniu keliu, lyg Minsko viskas buvo vienoda; girdėjos tik dvi kalbi: rusiška ir žydiška. Šiąpus Minsko, besiartinant prie Vilniaus, jau kaskart tankiaus buvo girdėt šnekančius lenkiškai; matyt aprusijimas šito krašto da mažus vaisius atnešė. Išvažiūdamas iš Vileikos mislyjau, kad, kaip nů Minsko važiūdams visur girdėjau lenkišką kalba, teip, nů Vilniaus važiūdams, išgirsiu — lietuvišką. Vienok apsirikau: vagonę niėkas lietuviškai nešnekėjo.

Prieš manę sėdžiantįs keli žmonės kalbėjo tarp savęs baltrusiškai, bet vartojo daug žodžių lenkiškų, o ištarmė buvo lietuviška. Paklausti, kaip tol jie važiūja, atsakė išsėsią ant st. Padborodie. Parupo man dasižinoti, ar niėkas niekur šiamę kraštę lietuviškai nešneka. ir štai ką išgirdau. „Kadą tai senei šnekėjo če lietuviškai daugumas, bet dabar tik senei bevartoja tą kalbą. Jeigu iš jaunųjų kas pradeda lietuviškai šnekėti, tai kiti kaip ėma išjūkti, tai greit nupratina. . . . „Pasakę visi jie linksmai sujūko; matomai vylės ir nů manęs pagyrimo tokios jų išminties, bet matydamę manę nepadedant, jūkties didelei nusistebėjo, o išgirdę dagi papeikimą to neprotingo jų pasielgimo, ir visiškai nutilo. —

Šią vasar, važinėjant po Lietuvą, da keletą kartų atsitiko susidurti su pavedum į tą atšalimu prie tėvyniškos kalbos, o kaip kadą tai ir neapykantą jos.

Vieną kartą įkalbinėjau žmonai, idant ji su savo vaikais šnekėtu lietuviškai, o ne lenkiškai; ji man savotiškai „atkaustė“: „Jau Tamsta nėkalbėk, nė niek! vis-gi lenkiška kalba, tai poniška, o lietuviška — mužikiška.“ — Pagailo man apjakusios žmonelės; ėmiau tadą apšviesti ją tamę dalykę; išpasakojau, jog seniaus lietuviška kalba niekur nebuvo mužikiška, nes ją vartojo ir didžiaponei, ir kunigaikščei; jog garsus Didis Lietuvos Kunigaikštis Vytautas su savo brolėnu karalium Jagelę visados tarp savęs lietuviškai šnekėdavo; jog ir dabar daug augštai mokytų ir didžios šlovės vertų vyrų tarp savęs lietuviškai kalba ir tt. Žmonele žingeidingai, su visą atidę išklausius mano kalbos, prašneko prie vaikų . . . . lenkiškai. „Reikia jūs, — teisinos, — pirmiaus išmokyti lenkiškai, o lietuviškai patįs išmoks.“ Veltų privedžiojau, jog pirma priguli išmokyti prigimtosios kalbos, o paskui — svetimųjų, bet, suprantoma, jog nepaklausė, kaip ir pirma.

Ale nėra ko labai stebėties kaimiečių atšalimui prie savo kalbos, kad dažnai tamę dalykę piktina jūs vadovai — kunigai. Neminėsiu tų, kurie, niėkindamę meldimą kelių tukstančių savo parapijonų dėl įtikimo keliems ponams, vartoja lietuviškoje parapijoje lenkišką kalbą; tokių arba tikriaus sakant, tokio, nes tik vieną težinau, pasielgimas yra tiesiog nekrikščioniškas. Daug daugiaus yra tokių, kurie, neidamę teip tol niekinimę musų kalbos, dažnai vienok prieš ją nusideda; negana to, kad patįs namie tapradž vartoja svetimą kalbą, bet da peikia ir išjūkia tikrus mylėtojus lietuvystės. Štai paveikslas tokio pasielgimo. Vienas lietuvis prikalbinėja bajorus (šlėktas), kad jie pametę svetimą lenkišką kalbą grįštu prie nūsavės lietuviškos. Užgirdęs tą vienas kunigas susigraudeno iš vargingo lenkystės padėjimo Lietuvoje ir dusaudamas tarė: „Rėdas lenkystę če persekioja, o lietuviai jam padeda!“ Prie to, kaip kamštį prie nosies, pridurė, buktai lietuviai teip darą, kaip asilas, spardąs sergantį liutą. Tai tau, kad nori! Lietuvius prilygina prie spardančio liutą asilo, ir už ką? už meilę tėvyniškos savo kalbos, tos kalbos, kurioje seniaus skambėjo vaiskios vaidelaičių giesmės, kurią musų bočei gynė ir apgynė, liedamę kraują, prie kurios meilė prigimta

kiekvienam žmogui, kaip paties Dievo prisakyta! Šiůkartu tasai Jo Mylista dagi nevalyvai apsiriko, nes rėdas ištikrųjų tai lietuvystę nori išnaikinti, o sulenkėję lietuvei jam padeda. —

Eilos šitokių atšalelių prie lietuvystės neužilgo turės praretėti. Musų jaunimas, einąs į vidutinias ir augštesniosias mokyklas, kaip dvasiškas, teip ir svietiškas, apskritai ėmant yra mylįs lietuvystę. Tuli senei nėkaip negali suprasti, dėlko dabar jaunimas, mokąs lenkiškai ir rusiškai, namie tik lietuviškai tešneka. Seniaus, jų amžiuje, to nebudavo. Ruskei-gi, gyvenantįs musų šalyje, tiesiog pyksta už tatai. Vieną kart iš tokios paikos pykos turėjome truputį jůko. Teip tatai buvo. Ruskis šienavo pakelėje. Du gimnazystu, einančiu prošalį, sveikina aną paprastu lietuvišku: „Padėk, Dieve!“ Plati rusiška gamta pasijuto smarkei užgautą. Mat, lygšiolai visi, pagaliaus ir mažai mokantįs, prakalbindavo jį rusiškai, o dabar tie gimnazistpalaikei, nors žinoma, gerai rusiškai mokantįs, drįsta atsiliepti lietuviškai. Užtat vietoje padėkavoti įpykęs ruskelis ėmė barties, keikti ir modyties, bet vietoje išgandinti berniokus, tik palinksmino jůs, nes išjůkę paiką, nubėgo sau tolyn.

Nů jaunimo tėvynės meilė netruks pereiti į visůmenę. Vilkimies, jog nebetolie tas laikas, kadą lietuvei karštai pamylės savo kalbą ir bus teip garsųs tėvynės meilę, kaip dabar yra garsųs visamę pasaulyje savo prisirišimu prie katalikiško tikėjimo. *Magyla.*

Kas girdėties?

Antalieptas. (Zarasų apskr. Kauno rėd.) **Stačiatikiškos zokaninkės.** Gražus Lietuvos kampelis tapo užkrėstas stačiatikiškomis, arba pravoslaviškomis zokaninkėmis. Jau daugybė jų priviso, o vis da tebevažiůja iš Rasiejos naujos. Gyvena jos klioštoriuje, perdirbtamiamę iš katalikiškos bažnyčios. Ant užlaikymo klioštoriaus rėdas paskyrė didžius plotus kůpuikiausios žemės su užaugintu mišku, keletą ežerų ir piningų nemažą sumą. Užlaikymas tadą zokaninkių brangei kaštůja, o kaštas ėmamas iš lietuvių, nes minėti miškai, ežerai ir žemė prigulėjo lietuviams, ir turi jiems

prigulėti. Visi pripažįsta didžiausį neteisingumą Anglijai už užlaikymą anglikoniškosios dvasiškijos katalikiškoje Irliandijoje kaštu pačių irų (irliandiečių). Dabar tokią pat neteisybę kenčia lietuvei nů Rasiejos.

Ir ką-gi veikia pravoslaviškosios zokaninkės katalikiškoje Lietuvoje? Dalis jų gyvena buk tai ascetiškai (kaip pustelninkės), nors iš jų ascezos visi Rasiejoje tik jůkias. Prie šių maldininkių gyvena jaunos ruskiaitės, galinčios ir trokštančios ištekėti. Zokaninkės, kurios moka lietuviškai, važinėja po kaimus, giria pravoslaviją ir prikalbinėja ukininkus atidůti vaikus ant mokslo klioštoriun, bet lietuvei joms vaikų nedůda ir jų paipelėjimo neklauso. Toliaus, jos vylioja bernus ženyties su klioštorinėmis ruskiaitėmis, žadėdamos důti didelį kraitį; bet musų bernai niėkina ir jų kraičius, ir jas pačias. Vieną kart žinomas če bernas smarkei jas išjůkė. Atėjo pas jį pati klioštoriaus perdėtinė ir ėmė siulyti ruskiotes dėl ženystės. Bernas šypsodamas atsakė visos esą negražios ir jam nepatinką. „Ot, kad motynėlė, — pridurė jis prisimeilaudamas, — atidůtumi man savo rankelę, tai padarytumi manę laimingu.“ Motynėlė, išgirdus teip piktą išjůkimą, pasišiaušė ir ėmė barties. Bernas atsikirto ir išbiauriojo teip, kaip buvo užsitarnavus, ir išvarė už durų. Girdėjau, kad užtatai atsėdėjęs kalinyje ištisą mėnėsį, nes klioštoriaus perdėtiniai sudas be liudytojų (sviėtkų) įtikėjęs. Prakilnesniosioms lietuvaitėms įkalbinėja tos zokaninkės įstoti pas jas klioštoriun, žadėdamos důti gerą algą ir užlaikymą.

Kai kadą, tai tiesiog įkalbinėja, labiausei vyrams, priimti pravoslavišką tikėjimą, žadėdamos důti užtatai žemės ir piningų. Nelabai senei, užsipůlė ant vieno ukininko, ėmė karštai prikalbinėti, kad išsižadėtu katalikiško tikėjimo ir priimtu pravoslavišką; siulė net pusvalakę žemės ir kelius šimtus piningų. Ale dalgė atsikirto ant akmenį: ukininkas gan išmintingai nusikratė jomis. „Norite, sako, kad mainyčiau katalikišką tikėjimą ant pravoslaviško ir užtat důdate man pusvalakę žemės ir da kruvą piningų. Taigi ir aš, kai mainiau su žydu kumelę ant arklio dėjau jam priedo, nes mano kumelė buvo menkesnė už jo arklį. Aš nedaug pridėjau; žinoma butu reikėję daugiau pridėti, jei kumelė

butu buvus blogesnė. Dabar jųs prikalbate manę ant maino, dūdate didį priedą, tai gal pravoslavija už katalikystę tol menkesnė?! Todėl ant maino nesutinku. Prieto, katalikiškas tikėjimas dūda man tikrą sąžinios ramumą — didžiausią mano laimę; tai kū aš jums nusidėjau, kad norite man išplėšti brangiausį turtą? Jo vieton kišate pravoslaviją, į dieviškumą kurios aš, priėmęs už piningus, netikėčiau, taip, kaip ir jųs pačios gal netikite!“

Iš visko matos, jog šitų zokaninkių siekis yra supra voslavijimas ir suruskinimas Lietuvos. Tik sunku suprasti, ką rėdas vylias laimėti, naikindamas lietuvystę ir katalikystę? Argi negeriaus butu Rasiejai, kad mes, pasilikdamę lietuveis ir katatikais, mylėtumėme ją už-gerumą dėl musų ir garbintumėme ją lietuvišką kalbą, kaip tapę kadą pravoslavais rusais (nūko apsaugok, Dieve!) rusiškai keiktumeme ją už padarymą mums didžiausios skriaudos — už išplėšimą tikėjimo ir kalbos, kaip irai dabar keikia Angliją angliškai?

Rėdas šviesesnius savo popus ir šiek-tiek apšviestas zokaninkias siunčia vis katalikiškon musų šalin, kamę joms nėra ko veikti; tūtarpu suvisu apleidžia tikrą savo Rasieją, kur valsčionįs labai tamsųs, kone visi girtūklei ir vagis. Rašąs šiūs žodžius, bevažinėdams po vidurinę Rasieją, nekartą sutiko kūtamsiausius kaimiečius, paskendusius girtūklystėje; širdį sopa, gailista ėma! Nelaimingi žmonės! jie teip mažai apšviesti tikėjimę, kad, dūkime, vagystės neskaito už nusidėjimą. Girdėjau apie tą pasakelę, kuri gali but teisinga. Viena žmona ką ten pardavinėjus. Ruskis mėginęs nū jos ką ten pavogti, bet žmona pasergėjus ir atėmus; ruskis supykęs kirtęs par ausį, už ką buvo paskui padūtas į sudą. Sudžia paklausęs moteriškę, kodėl ji neskundė už vagystę, bet už mušimą, nes tadą, gird, sunkiaus butu buvęs nubaustas. Ant to žmonelė atsakius: „Et! jis ruskis, tad vagia; bet už ką jis mušas?“

Toks-tai apverktinas valsčionių padėjimas Rosiejoje parodo, jog zokaninkės galėtu ten atrasti atsakančią dirvą dėl darbo. Tegrįšta tadą zokaninkės iš Antaliepto atgalios ten iš kur atvaziavo! tenai, Rasiejoje mokydamos savūsius, tamsūlius, gali buti naudingos, ne če!

Bet ką aš kalbu! naudingos gali buti tik darbščios, doros, mylinčios artimą; tinginėsgi, paleistuvės, savmeilės nėkados, niekur, niekam naudingos nebuvo ir nebus. Patįs ruskei pripažįsta, jog jų zokaninkės esą niekam nevertos. Kiteip ir buti negali! atskirta šaka nuvysta ir negalima nů jos laukti nė žiedo, nė vaisiaus. Jei katalikiškos musų zokaninkės, įstojusios su tikru pašaukimu, apturėdamos nů Dievo gausias mylistas tik par didelį rupestį ir saugojimos tegali išsiturėti atsakančiamę tam stonui augštumę; tai toli vilties nů atskalunių, kurios klioštoriun įstoja ne iš pašaukimo, bet dėl lengvesnio pragyvenimo, kurios prie to atsiskyrusios nů vienatinei dieviško katalikiško tikėjimo, ne naudojas iš jo geradėjysčių? kaip-gi tadą gali jos išlikti doros? Taigi ir neišlieka. Apie nedorumą pravoslaviškųjų zokoninkių numano visi, žino ir antolieptiečei, todėl ištolo šalinas ir saugos jų, kaip niežų. *Magyla.*

Iš **Mosėdžio** (Telšių apsk.) **I. Blaivystės apsireiškimas.** Musų gyventojei pradėjo imties proto, mėgindami pamesti girtůkliavimą. Daug žmonių, paklausę š. Bažnyčios balso, prižadėjo lyg metų nė lašo degtinės nė gerti, nė kitiems důti ant talkų ir pramonių, ir tą savo prižadą šventai užlaiko. Žydai, regėdamę tokią musiškių blaivystę, ėmė prikalbinėti žmones prie gerimo degtinės (arielkos), vienok matydamę girtůklių skaitlių kasdien besimažinantį, liovės gundinę žmones ir keblinėja, nuleidę nosis, kaip perkaitę, laukdamę, bene persimainys musų vadovai-kunigai, prieš kurius žmonės padarė prižadus, ir bene pareis nauji, nekviečiantįs prie blaivystės. Pamesti arielką žmonės pradėjo mėginti daugiausei šįmet, ypatingai nů sekminių, o mosėdiškei taip augštai pašoko blaivystėje, jog jau ant š. Jono dvi karčemi užsidarė, t. y. du šinkoriu nebėmė patentų ant antrosios pusmetės, nes nebegalėjo surinkti iš pardavinėjimo ariėlkos nė tiek piningų, kiek reikia užmokėjimui už vieną tik biliotą. Prie to, kiekvienas gerai tą žino, ariėlka nėra iš pelkės semama, vakarais gi reikia žvakgalį uždegti, ne tik kambariůsę, kuriůsę geria, bet ir tuščiůsę; ir tas ant kulio (akmens) neauga. Neskaitant jau tų išleidžių, nesuėmę nė užmokėjimui už patentą, pirmojoje pusmetėje jau

turėjo kelinias nusimauti; nebėmė tadą patento ant antrosios pusmetės, bijodamis, kad neprisireiktu ir marškinių nů nugaros nusivilkti. Vienas iš jų buvo katalikas žemaitis p. Urnikis (šendien jis užlaiko krikščionišką viežlibą gaspadą ir alų, be arielkos), o antras - žydas Dortmonas, paprastai vadinamas kuprainiu, nes mažystėje buvo sulaužytas ir paliko kuprotas. O ir kiti šinkorei kaso pakaušius, kaip bulvių pritrukę; nů naujų metų žado visi kratyties šinkomis, jei žmonės nepradės vėl gerti. Důk, Dieve, kad mosėdiškei nebepaliktu atžinduleis! O artimesniosios parakvijos tegul ėma nů anų paveikslą. *Tapalis.*

II. Valsčiaus mokykla — (narodnoje.) Musų mokykla prieš kelioliką metų buvo pasidarius tikrai žemaitišką katalikišką par rupestį kunigo G. ir prieš jį buvusiųjų. Vaikai ten mokinos netiktai rusiškai, bet ir žemaitiškai, dėlto kad kunigai, ypatingai kun. G., mokino katekyzmo žemaitiškai iš kningų, lotyniškomis litaromis spausdintų, par ką vaikai noroms nenoroms prigusdavo prie skaitymo žemaitiškai ir prie žemaitiškų kningų. Laimingai dėl mosėdiškių pakliuvę pas jůs dori, išmintingi, nors ruskei, mokytojei tam neprieštaraudavo, pagaliaus patįs liepdavo pasirupinti apie elementorius ir vaikščioti prie miestelyje gyvenančiųjų davatkų, kurių če yra gan geras spietlius (spiečius), arba mokyties nů vyresniųjų studentų, pagrįžus į gaspadą. Mokytojei ne be išrokavimo teip darė! jie numanė, jog gerai mokantįs žemaitiškai skaityti, spėriaus gali pramokti ir rusiškai skaityti, o kunigui ir gerai palengvinti darbą. Tamę laikę mokinos keletas šendien garsių savo mokslu ir meilę tėvynės ir jos kalbos kunigų ir svietiškųjų.

Ant nelaimės mosėdiškiams parbrazdėjo į Mosėdį tikras pravoslavijos apaštalas - mokytojas S. Karpyzovas. Jo praeitė tamsi. Esąs iš centro (vidurio) neteip senei unitiškos žemės. — Minsko rėd. Unitai, arba susivieniję, yra tai pravoslavai prieš 300 metų prisiglaudę prie katalikystės. 1839 met. caras Nikalojus I anůs „atvertė“ prie pravoslavijos, žinoma, par nevalią; bet unitai širdyje savo kaip buvo, teip ir tebėra tikrojoje Bažnyčioje, iš kurios tai valdžia visokiu budu steigias pabaigti traukti. Rusiškoje Lietuvos

Kunigaikštystės dalyje kiekvienas, galutinai atsiskyręs nů savųjų, unitas yra tokio budo, kaip lietuvis - kulvarta, půląs ant savųjų su visomis keturiomis. Dabartiniam musų rėdui tokie žmonės labai geistini, nes jie yra taisytojeis kelių - pravoslavijai tarp katalikiškųjų giminių (lygei ir tarp evangeliškųjų.) Prie tokių priguli ir mokytojas K., pirma buvęs žandaru; privyliojęs katalikę mergaitę, perkrikštijęs ir apsiženijęs su ją, perkrikštijęs lygei jos tėvą, savo ůšvį, gavo vietą „nastavninko“ žemaitiškųjų vaikų, pirma Viekšniůsę, paskui pas mus. Mokynimo dalyką vedė neprastai, bet visůmet yra teip pilnas rusiškai pravoslaviškos dvasios, jog neužilgo pasergėjo tą jo ůlumą vyresnybė, apdovanojo medalium „za usierdije“, piningais, pagyriančiu raštu ir teip toliaus. Regimai geistu suvaryti į cerkvės prieglobstą visus žemaičius, kaip suvarė paiką užtat savo pačią ir neturtingą ůšvį. Turime vilti, jog Dievui neapleidžiant kiaulė neprarys.

Kun. G. nebtekus atvyko į jo vietą kun. P. V. „zamie čennyj“ (įžymetas) už pasipriešinimą priimti į Zarasų pavietinę mokyklą katekyzmą išgamos Senčikauskio; už tat nustojo tiesos mokyti vaikus. To kunigo reikėjo! Mokytojo religijos pritrukus, pats Karpyzovas prisisavino tą rupestį. Persiveždino pravoslaviškųjų rašytojų šventą istoriją, išgamos Malyševyčiaus ir Senčikauskio katekyzmus, Aukso Altorius — rusiškoje kalboje ir lietuviškoje rusiškomis litaromis, ir ėmė mokyti maldų už ciecorių, paprastų maldų, poterių ir prisakymų — rusiškai, aiškindamas, jog pravoslavija, jei negeresnė, tai teip pat gera, kaip ir katalikystė, o jau popai tai tol didesnę galybę turią už katalikiškus kunigus ir tt.

Sulaukęs į sąsiediją, į Skůdą, kamę nesenei tapo įkurta kazarmėsę cerkvėlė, popo, ėmė jį nors po vieną kartą vežioti į Mosėdį dėl parodymo vaikams, kas tai de baidyklė, tas ruskių „batiuška“

Pirmą met, tůjaus po atsiradimo „batiuškos“ Skůdę, parsivežė Kar. jį dėl „pašventimo“ mokyklos. Stebėtinas daiktas! Dievo mylista, palaiminimas ant vietų ar žmonių, pagal musų rėdo mislį, tegali ateiti tik par popo pašventimą. Mes žemaičei nebepamato drįstumėme mislyti, jog

da geriaus išprašytumėme Dievo palaiminimą par katalikiškojo kunigo pašventimą. Rodos, teip ir prigulėtu: katalikus ir jų triobas tai laimintu katalikiškas dvasiškasis. Pravoslavai vylias paliksią savo dvasią tarp žemaičių nors apšlakstydamę jůs saviškai, jei jau kiteip nesisenka. Vargu vienok tikėti, matant, kaip katalikai tůs laiminimus priema. Tą paaiškins žemiaus sekantieji atminimai. Buvo subatos diena. Tą dieną vaikus temokina tik lyg pietų. Vaikai, apsigyvenę če pat miestelyje, jau išbėgiojo, grįžtantįs-gi į artimasias sodas, pasitiesę terbeles ant sůlų, kando prastus savo pietus. Štai įbrazda „batiuška“ su djeku pašvęsti mokyklą. Netikėtas, nerengėtas vaikams maskolių popas teip išgandino, jog kas gyvas šoko laukan, kůne apversdamę paties popo, palikę savo pietus ant sůlų, šaukdamę, jog paplėštakis su dereku ant mokyklos užpůlo!

Antrąmet buvo tai panedėlio diena, tik po pietų vaikai visi buvo susirinkę ir įnikę mokyties savo uždůtines (lekcijas), nes mokytojas apskelbė ant rytojaus inspektoriaus atvažiavimą dėl paskyrimo vaikų ant ekzameno. Mokės tadą vaikai galįs už galį. Tik, girkš durįs! atsidarė lyg galo, o ant slinksčio pasirodė mokytojas ir balsingai sušneko: „vaikai, stokities ant kojų!“ ir tůjaus atbulas atsitraukė į priemenę, o jo vietoje pasirodė popas. Kairėje rankoje nešinąs kryželį, o dešiniojoje — kropylą, t. y. kuškelį arklio ůdegos ant trumpo kotelio. Paskui popą žengia par slengstį trumpas, drutas žmogelis, it ąžůlo špuntelis, iš pat pilvo galo baubdams, rankosę nešinąs torielkelę vandens, į kurią popas mirkė arklio ůdegos kropylą ir į visas puses šlakstė, leidė liedams su didelę vilnimi. Studentai, arčiaus sedžiantįs, půlo pro duris, bet išbėgti tik septyniems tepasiklojo, nes Kar. tůjaus užstojo duris ir ten stovėdams šaukė visu baslu: „Gospodi, pomilui“! Kiti susmuko po klaupkų, bet vis-gi gan gražus burėlis stypsojo, it mietą prariję, virpėdamę, it ėpušės lapai. Kurs gavo par veidą didelę vandens sraują, krupterėjo, kaip ků netikėtai nemalonum apipiltas; rodės, kad akįs išspruks pro pakaušį; didelis nemalonumas, baimė išplėtė visų akis teip, jog iš šalies žiurint rodės gan jůkingais ir nesvietiškai

paikais visi tamę stovinčiamę burelyje. Popas gerai išlakstęs visas kertes, priėjo prie mokytojo, vis tebestovinčio prie durų, pamirkė visą kropylą vandenyje ir tėškė anam į pat akis. Šis kryžių kreivai ant savęs mesdams, bringt! ant aslos, net grindos sudrebėjo, ir išsitiesė, kaip ilgas, bet tūjaus, kaip sudegęs, striupt! ir vėl atsistojo. Tadą popas padavė jam kryžių pabučiūti ir staigei atsigrįžo prie studentų. Če jau mes mirti numirėm iš baimės, mislydamę, kad ir mums reiks teip pat grindas baldinti, kaip beldino mokytojas; nešvankus kvapas netruko pasklysti po triobą. Popas, nesulaukęs musų prie kryžiaus, regėdams mus tik virpančius ir iš baimės smirdančius norėdamas šiek tiek atgaivinti ir prie savęs prijaukinti, pasakė kokį ten pasveikinimą su naujeis metais, kurio nė vienas nesupratome ir dėlto nesuvedė mus į pažintį. Paskui popas su savo djeku iškumbreno laukan.

Tik tadą sugrįžo vaikams mislis, protas ir drąsumas, subėgo iš lauko, išlendo iš po klaupkų; trįs užtraukė nosinę ubagų giesmę: „Aš užgimiau ubagelis,“ kiti, patįs bukštieji, jų laikiaus buvo proto nustoję, jų balsiaus, kaip busti atsibudę šaukė, klykė, darydamę popui kačių muziką; vienas galvą kinkavo, kitas nosį kumpavo, rankomis mojavo, visas svyravo, it špūkas kuzavę. Ant to šauksmo įpūlo mokytojas, bet vietoje vaksėnos (barimo), dasižinojęs, kas dainiavo, da-gi jiems įbrukė nů popo dovanas — po knygą su puikum paveikslu š. Vladimiro ant pirmojo lakšto. Buvo tai aprašymas įvedimo pravoslavijos į Rasieją par tą kunigaikštį: „Zitie sw. prawnoapostolnago kniazia Wladimira“. Vaikai paskui gan nemandagei tas dovanas išnaikino.

Ne po ilgo laiko, mokytojas įsinešė keletą knygelių Briancewo „očerk drewniej Litwy i zapadnoj Rusi“ (Aprašymas senovinės Lietuvos ir vakarinės Rasiejos), ir gerai atsikrankštęs tarė: „Štai musų batiuška, kursai teikės andai aplankyti musų mokyklą, atsiuntė jums dovanas, kad atmintumet aną ir iš šitų knygų suprastumėte tiesą, kaip buvo jusų prabočiams“ ir tt. Paskui ėmė daliti vaikams, kurie nėvienas neatsisakė priimti tokias dovanas; kur če tau! ne vienas da-gi ranką iš džiaugsmo

pabučiavo mokytojui. Tos knygos vienok nevertos netik padėkavojimo, bet ir priėmimo. Briancewo Lietuvos istorija — melaginga, kaipo parašyta musų ir katalikystės neprieteliaus, Vilniaus „diejatelio.“

Tėvams tai persergėjimas. Pasergėju negerą knygą, neveizėti kad tai mokytojo ar popo dovanota, bet tůjaus mesti į ugnį: iš to nėra ko džiaugties. Lygei atsargei reikia rinkties knygas skaitymui iš mokyklos knygyno (bibliotekos); prie kiekvienos mokyklos jis yra nemažas; bet ten yra netruktinai surugusiųjų niekingų pasakų, popų išmislų dėl platinimo pravoslavijos, išgamų buvusiųjų Vilniaus pralotų rusiškos knygelės; vis tai nůdai katalikiškiems žemaitiškiems vaikams. Nů pamokinančių knygelių, tikrai mokslišků, istoriškų neginame; geriaus vienok padarys norįs skaityti, jei pasims į rankas — lietuvišką knygelę arba laikraštį. Su jeis pramoks ir prigus skaityti, savo kailį gelbėti nů valdžios išpėrimo, stropei valdyties ir užsilaikyti katalikiškamę tikėjimę.

Ilgainiů sekės prigudinti vaikus prie popo: iš teip bukšių vaikų padarė teip jaukius, jog 1894 m. kad popas, pasistatęs mokykloje pravoslavišką abrozdą ir kokį tuziną žvakių sudegęs, pradėjo „molebną“ (maldas), visi jau vaikai par visą „molebną“ typsojo, it mietą prariję, prieš pravoslavišką abrozdą ir akis išplėtę, ausis pastatę ir išsižioję klausės popo maldų; jau nė viens nebeatminė, jog prieš ketverius metus studentai, prieš jůs buvę, bėgo nů popo virpėdamę ir smirdėdamę iš baimės.

Ir vėl tėvams persergėjimas. Ar daug iš jusų buvo tokių, kurie girdėdamę pagrįžusių namo vaikų pasakojimą, kas šendien dėjos mokykloje, butu kaltė įkalę vaikams, jog katalikui buti kartu ant maldos su atskalunais ir kreivatikeis yra didelis griekas, jog išvydus besitaisant prie tokių „pašventimų“ ir „molebnų“ reikia išeiti laukan; jei mokytojas mėgintu užturėti, galėtu ir priderėtu pasakyti tikrą teisybę: musų Bažnyčia užgina maldas su nekatalikais! Už tat mokytojas negalės bausti nėkaip kiteip, kaip tik geriaus spausdamas prie mokslo, bet tas ant pikto jums neapvirs. Suprantate, jog nėra jokio reikalo laikyti „molebnus“ lietuviškosę katalikiškosę, grynai katalikiškosę

mokyklosę; o jei tą daro, tai ne dėl ko kito, ne Dievui įtikdamę, bet steigdamies prijaukinti prie savo pamaldų.

Dabar kunigas vėl vaikščioja į Mosėdžio mokyklą ir tur but mokės apginti ir persergėti vaikus nů visoko negeistino ir vodingo. Bet apie nešiojimos žemaitiškų knygelių su lotyniškomis litaromis nė kalbai vietos nėra. 1892 m. Kar. išvydo tokias knygeles, grobė, kaip pasiutęs, iš rankų ir užklausė, kamę gavote ir kam jums anos reikalingos? Vėplos- mokytinei pradėjo teisinties, jog kunigas liepia išmokti tą, išmokti tą ir butu įpainioję kunigą, kad ne mitrumas vieno išmintingo mokytinio: atimtos knygelės kaip degti sudegė šepoje, kur buvo Karp. įkišęs, Su jomis ir byla pasibaige. Garbė išmintingam vaikeliui!

Ant galo pasergame, jog dabartinis mokytojas teip didelis „ruskis,“ jog prabuvęs 30 metų Žemaitijoje mokytoju, da neišmoka žemaitiškai ir negali ar nenori išversti rusiškų pasakų į žemaitišką pradedantiems mokyties. Tai jau ir beprotystė stovi šalyje ůlumo! juk spėriaus vaikas išmoktu suprasdamas. O ką jis padarys dabar, kad nů 96 metų tapo įvestos naujos „knygi dla čtenija,“ paskirtos į žmonių mokyklas šiaur-vakariniamę (Lietuvos) kraštę? Ten nėr nė žodžio žemaitiško, kaip tai „Gramata dla Lietowcew,“ pradedantiems. Apie tas „knygi dla čtenija,“ sustatytas tyčia dėl lietuviškųjų mokyklų pravoslaviškoje dvasioje pravoslavijos apaštalų Odincowo ir Bogojavlensko, gal kits kas pakalbės „Tėvynės Sargę.“ —

Buvusysis mokytinis Jonas.

Liepavoje. Anglijos priekėjei Marrjot'as ir Seligman'as buk įtaisę Liepavoje pjautuvę, arba **skerdenę paršų**. Atmetę nenaudingas dalis ir įsudę siusią į Angliją. Reikalauja jie kas mėnesį iki dviejų dešimtų tukstančių penėtų meitelių, sveriančių mažiausei 5—6 půdus; mažesnių nepriemą. Išsiuntinėti į visas Rosiejos šalis pirkėjei pristatą ant mėnesio vos tik 12 tukstančių. Pranešame musiškiams tą žinią, kad pasinaudotu, o turėdami atsakantį tavorą gabentu į Liepavą. Artimesni tą padarys, bet tolymesniems nėr išrokavimo vežti vieną antrą meitelį, nes priekė vis-gi

ne par didi. Geriaus butu, kad kas iš tolymesniųjų padarytu su minėtais priekėjeis sankalbą, o paskui apylinkei užsakytu papenėti šiek pardůdamus meitelius, kad daugiau svertu ir nupirktu paskui. Vienu kartu nuvaręs burį galėtu daug uždirbti. Nů vieno pono girdėjome, jog jis paleidęs ant nedėlios tiktai keletą rinkėjų, o paskui pardavęs surinktą burelį turėjęs 226 rub. gryno pelno. Gera proga užsidirbti! Nereikia pelno atidůti perkupčiams. *Eketys.*

Skůdo valsčiuje. (Telš. apskr.) **Nepirmas, bet ir nepastarasis apgavimas.** Neparsenei ukininkas S. iš Erslos sodos Skůdo valsčiaus išleidė savo sunų į gimnaziją mokytųs. Truputį pramokęs, daugiaus nebnorėjo, o darbo nėtiek nebedirbo, dėlto ir ištraukė į Liepavą brukų šliaužiotų; iš Liepavos persikėlė į Rygą, ant galo į Mintaują. Kadą-gi pilvas be valgio niekur negal tverti, S. parkumbreno atgal į tėviškę. Pasirodydams daug žinančiu, tarp kitką, pradėjo pasakoti visiems buk žinąs pabriką netikrų piningų, kurių tukstantį galią gauti už šimtą tikrųjų. Garsas netruko pasklysti po aplinkę; ilgai netrukus keletas mulkių ukininkų tikrai tam įtikėjo, o noras lengvei, be vargo, tik par artimo skriaudimą pralobti apjakino anůs galutinai. Ukininkas K. iš Tauzų sodos Alsėdžio valsčiaus buvo vienu iš pirmųjų. Pradėjo S. vaišinti pas savę ir ant galo sulygo važiůti į Mintaują nusipirktų netikrųjų piningų. Ukininkas K. nors rendatorius, turėjo pats truputį pasiskolino, nupirko nů T. miško kąsnį, o išpardavinėjęs pelnė bemažko antrus piningus. Pasiskolinęs da biškį sutaisė apskritą tukstantį ir išbrazdėjo su S. į Mintaują. Nuvažiavus į miėstą, K. pasiliko prie vežimo, o S. paėjo sujieškotų pabrikontų. Surinkęs keletą žulikų į vieną namą, pašaukė K., o vienas iš žulikų užklausė, kiek jam reikią. K. atsakė — dešimtį tukstančių. — Nu, důk šen savo tukstantį, beg nėr teipo-gi netikri piningai! — K. buvo da priešinąs, kaip tai důti nieko nežinant, bet S. pradėjus raginti, atskaitė ir padavė, su kureis tas žiulikas ir išėjo į alkierį išneštų glėbio netikrųjų. Bet jo vietoje neužilgo išlindo paliceiskis su švilpinę rankoje ir tůjaus užklupo ant S. ir K., kas jůdu yr ir ar turi pašpartus? Ką če dirba ir tt.

Pasirodė nebejůkai! Tai palicija pabrikantus užėjo ir krato. Begkime, sako S. jei da galime, o ne, tai ir mus suėms lygei su šuliereis. Paliceiskis ėmė švilpti neva su šaukdamas kitus paliceiskius, K. su S., kaip į galvą mušti, pro duris, vienas prie arklio, antras aplink namų ir atgal pro užpakalines duris pasidalytų išviliotais piningais, nes paliceiskis buvo tai vėl persirėdęs žulikas.

K. lyg šiol tebedusauja savo tukstančio, nesulaukdamas 10,000. Kaimynai, gavę žinoti, apniko skolos prašyti, o jam neturint, sudu gandinti. Ir vargsta nemitęs K. nů vieno imdamas antrajam atidůdamas. Prakišti 1000 rub. tai nejůkai neturtingam žmogui. Tas versmingas paveikslas įstumęs į skolas žmogų niėkur nenubaidė kitų, nes S. da nů dviejų, trijų išvyliojo po šiek tiek vis važiůdamas į Mintaują, Gerai jiems! Bausmė priguli už gobšystę. Ar-gi tai krikščioniškai par apgavimą kitų — pelnyti ką? Jei ištikro sektus kam gauti kokį tukstantį netikrų piningų ir sektus anůs išleisti, tai kiek-gi žmonių įstumtu į nelaimę? Juk ne šendien tai rytoj vis-gi sugaus besinešiojantį netikrą popierelį ir nekaltai nubaus. O už tą didelė padėta bausmė. Sena lotyniška patarle sako, jog prastai įgauta velniop eina! Turtas par neteisybę įgautas nėkůmet ant gero neišeina. Už vis meiliaus vartoti uždirbtą su prakaitu turtą. Jiems ir Dievas laimina ir skalsos pridůda. *Tapalis.*

Petrapylis. Pasklydo garsas, buk Rosijos pasiuntiniu prie šv. Tėvo bus Mosolov'as, direktorius departamento dvasiškůsę dalykůsę svetimų išpažinimų, Izvolskis-gi bus atšauktas iš Rimo į jo vietą Petrapylyje.

Paėjo kalba, buk vidurinių dalykų ministeris išleidęs parėdymą sugrąžinantį vyskupams valdžią 1) suteikti kunigams vietas, parkelti jůs iš vienos parapijos į kitą, nesiklausiant svietiškos administrativiškos valdžios, ir 2) išdavinėti kunigams biliotus, važiůjant jiems į svetimas parapijas.

Šneka, buk Orževskis nebeilgai karaliaus.

Důk Dievė to viso greičiaus sulaukti! *Daugirdas.*

Petrapylis. Lapkričio 25 d. praėjusių metų labdaringa lietuviška draugystė parėdė če koncertą dėl naudos studentų

— lietuvių. Vakaro programas prasidėjo dainavimu lietuviškų dainų: „Anapus Nemuno“ ir „Išeik, pareik, jaunasis berneli!“ P. Jakštas valdė giedojimu. Susirinkusiųjų, tiesa, nebuvo pardaug, bet ant visų buvusiųjų tas lietuviškas vakaras padarė meilų įspudį. *Maneika.*

Riazanius. Lapkričio 26 d. praėjusių metų atsilaikė retai atsitinkanti ir pirmą kartą šioje bažnyčioje iškilminga apeiga šv. krikšto ant 14 metų mergaitės Onos — Zopijos Buš, liuteranisko išpažinimo.

O. Z. Buš jau senei troško pamesti klaidas ir tapti katalikę. Kaip tiktai įgavo protą ir pradėjo savaimi mislyti paliko sąžinioje nepakajinga, nes neužtektinos dėl jos buvo liuteriškos apeigos. Be parstogės ji rupinos atrasti — pažinti tiesą, ir, kaip keleivis į tolimą šalį, laukė greitesnei kelionės galo . . . Jos tėvas, protestantas, vieną kartą parkalbinėjo savo mažą dar dukterį, jogei nepridera buk garbinti Švenčiausios Panos Marijos. Kudikis tūjaus pribėgo prie lovos motynos, atsiklaupė prieš abrozdą Švenčiausios Panelės ir su ašaromis tarė: „Teip negalima, aš visados siųsiu karštas maldas prie Dievo Motynos!“

Tas užmanymas augo ir brendo draug su jąją. Pradėjo vaikščioti su motyną į bažnyčią, naujei pastatytą, iš atidės klausė pamokslų, stebėjos į šv. apeigas, labiausei jei patiko šv. mišių apeigos. Ant galo, aiškei prisipažino norinti palikti katalikę. Išsiuntus prie ministerio prašymą, idant leistu susivienyti su katalikų Bažnyčią, pati tūtarpu mokinos pas kunigą katekizmo. Teip tatai jauna gimnazijos mokytinė sulaukė ko nů pat kudikystės troško. Par savo karštas maldas prie Švenčiausios Marijos atrado tiesos kelią. *Daugirdas.*

Petrapylis. Išėjo parėdimas, idant pravoslaviškosę seminarijosę mokintu dalykų katalikško tikėjimo. Mislis mat tokia, kad popai paliktu geresneis kareivis prieš katalikystę. O gal ne vienas iš jų ir tikrai apsišvies. *P.*

Kijevas. Dvidešimti septyni tukstančei gyventojų katalikų turi če tiktai vieną bažnyčią, kurioje tilpsta apie 1500

žmonių. Šventoje dienoje daugumas dievobaimingų žmonelių, negalėdamas gauti vietos bažnyčioje pasimelsti, su ašaromis grįšta namon. Kunigai, nors ir labai darbūjas, negali užgana padaryti parapijonų reikalams ir nekurias šv. apeigas ir girtinus papročius noroms — nenoroms turi apleisti. Parapijonįs jausdami teip didį reikalingumą antros bažnyčios ir daugesnei kunigų padavė prašymą gubernatoriui apie pavelyjimą statyti antrą bažnyčią šv. Nikalojaus vardo ant atminties atsilankymo šiamę miestę Šviesiausios Poros, ir rinkti tam reikalui piningus. Dūk Dievė, kad musų prašymas neišeitu ant vėjo. *Marščionka.*

Anglija. Norints Londono ulyčios visados yra pilnos peščių ir važiūtų, vienok valdžia ir liuteraniška palicija netvirtina, jogei katalikiškos eisinos (procesijos) par miestą butu sujungtos su kokiomis norint blėdemis. Nesenei vidurmiestyje parėjo didžiausią ulyčią katalikiška procesija ant atminties kankintinių Tamošiaus Moreos ir kardinolo Fišerio, kurie įgavo kankintinių karunas viešpataujant Genrikui VIII, didžiam katalikų priešui. Anglijoj procesijos neužgintos, Prancijoje jas užgina ir kunigus užtatai sunkei baudžia. Tas pats dedas Valakų žemėje ir Maskolijoje. *Gintautas.*

Koreja. Visa jaunūmenė pussalės Korejos labai linksminas, jogei jų karaliukas našlys vėl apsiženyjo. Kol jų karaliukas nesiženyjo, nė vienas jo karalystėje negalėjo ženyties kad karaliui butu daugesnei iš ko sau pačią išsirinkti. *A . . . s.*

Naudingas patemyjimas.

Su didžiausiu pasigarsiavimu parskaičiau sąsiuvus „Tėvynės Sargo.“ Matyti, kad ne molio mynėjas įkurė tą laikraštį. Ant širdies linksmu, kad teip puikei moka vartoti savo turtingą, aiškią, gražią kalbą. Akims šviesu regint dailų jos stylių. Padėk Dievė, vyručei! Priimkite ir manę į savo burelį: pagal savo pajegų ir galumo kiek galėsiu, tiek padėsiu jums traukti žūbrį, kurį jųs įsmeiget į apaugusią lietuvystės dirvą.

Šį kartą pavaišinsiu jus šiupiniu: biškį šio, biškį to, — biški adatų, biškį pipirų, kaip sako žydpalaikis po kaimas bevaikščiojąs,

„Tėvynės Sargę“ patėmyjau keletą žodžių, man rodos, ne toje prasmėje vartojamų. Mano nůmone tam dalykę rasi ir klaidi, bet laikau sau už priedermę savo mislimi su kitais pasidaliti.

Tokioje gresmėje ir prispaudoje gyvenant, žinoma, vargu mums užlaikyti vienodumą rašybos ir žodžių prasmės. Vienas rašo teip, antras kiteip. Vienas tulus žodžius vartoja vienoje prasmėje, antras tůs pačius žodžius kitoje prasmėje. Kaip kam pasiseka, teip ir rašo.

Reges, negalėtu voditi, jei laikraštyje tankei apsvarstytu tą klausimą, kaip koks žodis ką ženklina. Manding, toks kalbos tyrinėjimas atneštu nemažą naudą, nes nustotumem kalti naujus žodžius, o atrastumem senus tarp žmonių tebegyvůjančius; teip-gi nustotumem vartoti nekuriůs žodžius netikroje jų prasmėje.

„Tėvynės Sargę“ radau keturius žodžius peiktinai vartojamus:

1. **lytis**=sexus. Kauno ir Panevežio apskrityje visi sako: vyriškos lyties, moteriškos lyties. Niekur gyvoje kalboje negirdėti žodžio: „lytis“ vartojamo prasmėje lotyniško žodžio: forma. Tůtarpu „Tėvynės Sargę“ „lytis“ klaidingai įsprausta vieton **„formos“**.

Jei nerandame tam tikro žodžio, tai palikkime lotynišką pačių žmonių lietuviškai partaisytą, beje: **kvorma.** Lytis ką kitą ženklina.

2. **aplinkė**=buk tai okolica, lenkiškai kalbant. Po visą Lietuvą girdėjau teip sakant: musų **apigardoje** tas ir tas atsitiko. Pakurliandyje sako: musų **aprinkėje** teip ir teip buvo. Rasi ir „aplinkė“ pas žmonės kur gyvena, o gal ir šviežei nukalta.

3. **karta**=vartojama vietoje **pakalenijos.** To žodžio niekur pas žmonės nerasi. Visi sako: pirmų kelių gimines, antrų kelių, trečių kelių, ketvirtų ir tt. pagal to vadina **pakalenija** — grynai lietuviškas žodis. Galėjo lenkai nů musų pasisavinti pakaleniją, kaip pasisavino: **inkurtuviny, nieboszczyk, sejm, swaci, swat** ir tt.

4. **dažvinys**=prasmėje lotyniško žodžio „color“ Paneviežio apskrityje sako: kokiu **žiedu** nudažei gyjas? raudonai, geltonai, mėlinai — visokeis **žiedais,** atsako užklaususiam. Kiti rašėjei „color“ vadina **spalva**. **Dažynys-farba**. Dažvinio negirdėti pas žmones.

Negaliu iškęsti nepasidalyjęs su kitais. ką užtėmyjau. Suvalkų rėdyboje ir nevienoje parakvijoje Kauno apskričio atradau keletą žodžių, kurių pats nežinojau, ir, man reges, daug kitų nežino. Tų tarpu jie vartojami gyvoje kalboje:

pámalda=nabožeństwo (susirinkome mes ant mojinės **pámaldos)**

pamáldis=nabožny(žmonių akysę **pamaldžiu** stačiausiu)

maldingas=pobožny (tas žmogus labai **maldingas,** didelis maldinįkas.)

maldingumas=pobožnošć (ak, svietė tu mano! kas-da **maldingumas**, kas da gerumas musų kunigėlio!)

nůminįkas=lichwiarz (tas ir tas neregėtas **nůminįkas,** tiek ir tiek dreskia palukanų)

yščinis=suma (aš jau nebnoriu palukanų, kad tiktai **yščinį** atgaučia)

nůravei=gorliwie (tas **nůraviaus** dirba už aną.

Embė

II.

Žmonės užrustina V. Dievą par girtůklystę tadą, kadą Jį labiausei garbinti ir prie šaukties turi.

(Tąsa.)

Taisosi svodba-eis prie šliubo. Svarbus ir šventas daiktas, nes eina če apie išganymą dušios tų, kuriůs Dievas pašaukė į tą stoną. Šventas Povylas moterystės sakramentą vadina didžiu Kristuje ir Bažnyčioje. Ir ištiesų, tas sakramentas suteikia mylistą. Pašvenčia dušias vertai, su gryną sąžinę einančių prie jo. Bet ant nelaimės, žmonės mažai mislyja apie šliubą-sakramentą! Jiems rupi svodba, ne šliubas. Nori jaunikaitis kokią mergelę sau už moterį pa-

imti, myli ją arielką; paskui išreiškia jai savo užmanymus, eina su piršliu prie tėvo ir motynos tos mergelės prašyti jų sutikimo ir ten be arielkos neapseina; rodos, kad nebus svarbus žodžei, jei jų arielką neaplaistys. Bijok V. Dievo, tu jaunikaiti, ar tai arielka pridůs tau proto prie išrinkimo geros pačios? Jei mislyji ženyties, eik prie spaviedniko šviesaus ir dievobaimingo ir prašyk jo rodos; saugokies pasiskubinimo tamę dalykę ir girtůklystės, prie kurios šventos Dvasios šviesos negausi, bet baisei paklysi. O tu tėve ir motyna, savo vaiką deri už arielką ir kad tik tavę gerai pamylėtu-nugirdįtu, nekaltybę ir dorą savo vaiko pardůtumet prispirdami eiti už pirmo palaiduno. Atlikę egzameną iš katakizmo ir padavę užsakus, iš klebonijos eina į karčemą, rodos karčemnikas apgarsins anůs. Užvis daugiaus išgeria arielkos laikę svodbos. Butelei vis stovi ant stalo, tušti pakeičiami pilnais. Da pirm šliubo nevienas jau svečias girtas, o mažne visi apšilę. Dėlto nėra ko stebėties, jei parėdkas važiůja į bažnyčią šukaudamas; atvaževę į miestėlį ne tůjaus eina į bažnyčią, bet labai tankei į karčemą daugiaus gerti arielkos. Paskui visi šilti, linksmi eina ant šliubo ne kaip į Dievo namus, t. y. bažnyčią, bet kaip į karčemą; beldžia kojomis, jůkes, nesimeldžia bažnyčioji bet žvalgosi, vienu žodžiu sakant, nerodo jokios gůdonės teip šventai vietai, matyti kad galvoje arielka padarė sumišimą.

Jau minėjau, jog šliubas, arba stonas moterystės, tai šventas daiktas, nės sakramentas, par kurio prijėmimą žmonės užsideda sau naujas priedermes, dėl kurių ištikimai išpildymo reikia įpatingos Dievo mylistos, gaunamos par vertą prijėmimą to sakramento. Dievas dalija savo mylistas prašantiems, dėlto dienoje šliubo išpůla atlikti gerą spaviednę, priimti Š. Sakramentą ir Mišių Š. išklausyti. Žmonės tą žino, bet pariškada arielka; pradeda mylėties, mylėdamies gerti, šnekėti visokius niekus ir nepajunta kaip namie besedint ateina pietus; po pietų niekas Mišių nelaiko, iki pavakario buti ant tuščios velei nenoresi ir teip, su širdimi suvytusią nů svietiškų linksmybių ir arielkos, stengiasi gauti tiktai šliubą, viską apleidus. Mokslas šventųjų Tėvų Bažnyčios toks: kokia dušia žmogaus dėl Dievo,

toks ir Dievas dėl dušios, už tai nėra ko stebėties, jei daug yra nelaimingų moteryščių, nes labai mažai yra prijėmančių tą stoną pasiteiravus Dievo tamę dalykę par karštą maldą ir gerus darbus, o da mažiaus atliekančių svodbą be papiktinimų ir girtūklystės. Jeigu kas eina ant šliubo, šventoje dienoje, tai jau ne roda, bet Bažnyčios prisakymas reikalauja š. Mišių klausyti ir tai po koronę papildymo smertino grieko, teipo gi ir pamokslą reikia išklausyti. Ant nelaimės, labai tankei svodbininkai atvažiūja į bažnyčią ant galo pamaldos, kaip sakoma, žvakių gesinti; priežastis to pavelavimo ir dasileidimo sunkaus grieko yra arielka; kad ji butu galvos svodbininkams neapsukus, butu laikę į bažnyčią pribuvę. Jaunikei, apleidę klausymą š. Mišių ir pamokslo šventą dieną dėl svodbinių linksmybių ir par tą budami kalti smertino grieko, negali eiti ant šliubo, neatlikę pirm to gerą spaviednę; nes imdami šliubą be spaviednės papildytu labai didelį grieką šventybvagystės ir vietoje palaiminimo, apturėjimo visokių mylistų reikalingų, užtrauktu rustybę ir koronę Dievo. Jeigu kas nori nů V. Dievo gauti palaiminimą ir mylistas reikalingas, tai turi priimti tą sakramentą su gryną sąžinę teip, kaip Š. Komuniją. Po šliubui svodba velei eina į karčemą, geria tenai ir linksminasi iki velumo, tarsi stiprindami pas žydą savo prisieką. Ant galo, girti, naktį važiūja namon šukaudami. Negali Dievas laiminti jaunikiems, iš kurių susivienyjimo teip daug griekų yra, nes už girtybes, paleistuvystes, bjaurius jūkus ir dainas jie atsakys prieš Dievą dėlto, kad davė priežastį par arielką. Po šliubui dar kelias dienas girtūklauja, kolei visiems nepakanka. Ar ne geriaus butu suvisu nedūti arielkos? Padirbti alaus, jeigu tėvai turtingi, dūti vyno, bet ne perdaug, tūmet draugystė bus viežlyba, žmonims ir Dievui maloni. Kurie nenorės ateiti ant svodbos dėlto, jog nėra arielkos, tegul neina, nebus jokios bledės. Geriaus turėti draugystę su dorais žmonimis nekaip su piktintojeis, nes ir Š. Raštas sako; „Su šventu šventas busi, o su nedoru ir pats nedoras paliksi.“ (Ps. 17.) Svodbinįkai linksmai pasiboviję ir pastiprinę valgeis kuną, neužmirš ir dušią papenėti par maldą, o Dievą ir šventūsius palinksminti savo doru apsielgimu, nes protas nebus

apsunkintas girtybę. Piningus, kurius butu gaspadorius išdavęs ant arielkos, tegul arba išdalija pavargelems, arba atidůda ant bažnyčios reikalų, tai turės nupelną pas Dievą, arba tegul atidůda naujai porai ant pradžios gyvenimo. Neužginta yra namůsę išreikšti nekaltą linksmybę, kurios reikalauja susiartinimas dviejų šeimynų, kurios pirm buvo svetimos, bet nereikia daleisti nieko, kas galėtu sutepti tą linksmybę: žodžių nepadorių ir piktinančių, dainavimų negražių, šokimų bjaurių, apsivalgimo ir pasigerimo. Linksmybė, kurią daleidžia katalikų Bažnyčia ta yra, kuri paeina iš nekaltybės dušios, bet ne ta, kuri nekaltybę žudo ir Dievą rustina. Laimė jaunųjų ne nů to priguli, kaip daug buvo svečių, ar daug išgerė arielkos, bet nů Dievo palaiminimo; norint kas iškilmingiausei atliktu svodbą, bet su papiktinimais visokeis, nesimelsdamas prie Dievo, negali nieko gero tikėties, nes tuštybės to svieto nekůmet nedůda žmogui laimės. Laimė tikra nekaltybėje ir išpildymę Dievo valios. Kas šiamę gyvenymę tą visados atmena ir pagal to savo darbus rėdo, tas tegul tikesi Dievo palaiminimo šiamę gyvenymę ir gausaus užmokesnio danguje.

Blaivininkas.

Kokiu reikia buti priekėjui, kad žydai viršaus negautu?

Neteip senei žmonės krikščionįs nedrįso nė pamislyti, jog priekystėje gali padaryti tiek pat, kaip ir žydai. Kaip-gi: priekystė — tai galvosukys; kad galva sukama neplyštu, reikia iš mažumės pradėti skaltliůti, kaip žydelaičei daro; cvei a cvei kopekes, rubl. a rubl. . . . burzda žydas nů pat mažumės par kiauras dienas, o, kaszino, gal ir naktyje par miegą; nemint kol teip apsukrus ir moka priekiůti! Kur če mums su jeis susidėti?

Paskutinis vienok laikas aiškei parodė, jog priekystė — neužkeiktas rumas, į kurį įsiplėšti gali tik tas, kas iš laiko vien aštrino nagus, kaip tai paminėti žydai; jog skaitliůti išmoksta ir paaugęs žmogus. Badas — ne tetutė, vargas — ne dėdė! kaip pažiurėjo žmonėms į akis, tai tůj'

nubirėjo visi senoviški prietarai ir nedrąsumas: žmonės kibo prie priekiavimo. Dabar, Dievui dėkui, kaskart rečiaus išgirsi apie miestelį, kamę tarp 10—20 žydiškų kromelių, neatsirastu 1—2 krikščioniškų. Ne tiktai miestelei, bet ir didesniosios sodos jau gali pasigirti kromeliu su mažmožeis, reikalingais kasdieniniamę žmogaus gyvenimę, Teip pat dedas ir dideliūsę miestūsę: priekystė, lygšiol buvusioji tiktai žydų rankosę, kas kart sparčiaus eina į krikščionių rankas. Prie priekiavimo glaudžias ir šviesus, mokyti ir savo vaikus rodžei atidūda į priekystės mokslą: tam tikros mokyklos pilnos turtingų tėvų vaikų. Dabar ir ponai nebeniekina priekystės, kaip tai seniaus darė; kaip-gi gailu, kad negriebės prieš šimtą, ar du šimtu metų angščiaus: kiteip išveizdėtu dabar ir jie patįs, ir jų dvarai, ir žmonės, tarp kurių gyveno.

Viseip musiškiams klojas priekiavimę. Didžioji dalis džiaugias, radus gerą pelną, mažoji skundžias, jog su žydais neištesi rungties (konkurūti). Matydamę, kaip su mažu prisirūšimu musiškei pradeda priekiūti, kaip vienok jiems tankei darbas užsimoka, negalime nepasidžiaugti, jog lieka da derlinga dirva, atnešanti darbininkams — musiškiams pusėtiną pelną. Ir tas, kuriam sekas, ir tas, kuriam nepasiseka, vienodai turi rupinties pažinti priežastis pasisekimo ir nepasisekimo; negana suversti visa ant žydų, išpūla apsidairyti, beg visa reikalinga geram pasivedimui priekystėje randas priekėjūsę — krikščionysę? beg ne nū jų pačių priguli pasivedimas, beg nereiktu įgyti kokias priekystės doras ir išsibodėti ydų? Jau tai tiesa, jog jū daugiaus dorų, o mažiaus pikto bus su mumis, jū geriaus mums priekystėje seksis.

Kokios-gi ypatybės priekėjui reikalingos, kad darbas sektus? Apskritai sakant, geras priekėjas turi buti gana mokytas ir šviesus. Turi mokėti lengvei ir aiškei išlieti savo mislis ant popieriaus; žinoti reikalingesniūsius įstatymus apie priekystę, kad neužsitrauktu atsakymo; gerai išmanyti apie skaitlius. Už visa didesnis daiktas — įgijimas kaip galima didesnio prityrimo tūsę dalykūsę, kureis ketina užsiimti, geresnio pažinimo pirkinių, geriausiųjų vietų, kamę gaunama. Toliaus, reikia vikrumo ir pripratimo greit su-

svarstyti, užvynioti, piningus išdůti ir greit pirkėją aprupinus paleisti. Reikia pasergėti, kokie pirkinei greičiaus išemami, ir kaip daug, idant užmetus akimis ant ištekliaus iškarto galėtu pasakyti, par kiek laiko da užteks, apseis nesiuntęs parvežtų; nepraleisti nepasinaudavus iš atsitikimų važiavimo kitų į tą vietą, iš kur pirkinei traukiami, idant pigiaus kaštůtu atvežimas. Geras priekėjas turi pagaliaus įspėti, kas gali priekystėje atsitikti rudens, žiemos, pavasario sulaukus, kokios atmainos gali užeiti, ko daugiaus pareikalaus žmonės, gana darydamę ar nenumaldomiems reikalams, ar tik prietarams ir madai.

Vienas galvočius priekystę prilygino kanklėms, ant kurių ištempta daugybė stygų: apšvietimas, skaitlei, žinojimas gaspadorystės ir įstatymų, pažinimas pirkinių, pagaliaus ir žmonių dušios. Ne tas yra geras priekėjas, kurs gerai pažįsta visas tas stygas, bet tas, kurs moka grajiti už vis labiaus tinkamas muzikas; ir ne tas, kuriam senkas nusverti, numierůti, iškišti prastą pirkinį už gerą priekę, arba netikrą ketvergę (20 kap.) už gerą. Daugalis perkančiųjų sako, geram priekėjui reikią buti truputį vagiu, kad tik nesugautu už rankos. Tai neteitybė: nė vienas geras, doras priekėjas negali dasileisti ko nors panašiaus, antraip, visomis vėkomis steigtis įgyti įtikėjimą jam: jei vieną kartą bus sugautas nusvėrimę vieno luto, nepridavimę skatiko, lyg pat smerčio bus laikomas už žmogų, kuriam reikia veizėti į rankas; priekėjui reikia buti teip vertu įtikėjimo, teip ščyru, kad kartais užtektu žodžio už piningus. Priekėjo pasisekimas priguli nů prieteliškumo žmonių, nů palenkimo prie jo, dėlto-gi reikia buti mielaširdingam ir důsniam, kadą yra renkamos kokios norint aukos arba mezliava ant visůmenės reikalų.

Pačioje krautuvėje reikia visupirmu steigtis visa užlaikyti tvarkoje ir žinomosiosę vietosę; kiteip priekėjas paskęs pats savo netvarkoje, nesuvokdamas reikalaujamų daiktų; antra, užlaikyti didžiausį kůpnumą (čystumą), kaip pačioje troboje, teip ir užlaikymę pirkinių, ir jų skirstymę, kad pirkėjas malonei galėtu pasiimti į rankas ir paskui be pasibiaurėjimo vartoti.

Da vienas didžiojo svarumo dalykas — mokėti versties su gyvais piningais, visůmet turėti užtektinai dėl nepasisekimo laiko; nėkůmet neprigulėti nů skolintojų nė piningų, nė pirkinių, dėl suėmimo **viso** pelno į savo rankas ir dėl drąsesnio pravedimo užmanymų. Apie reikalingumą sveikatos ir stiprumo nėra ko ir kalbėti: priekiavimas yra netiktai įkirus, bet ir sunkus.

Ar atsako krikščionis-priekėjas nors pusei tų reikalavimų? Vieną tik neabėjotiną daiktą galime pasakyti — rinktinius pirkinius, teisingumą svarstymę ir mastymę, kůpnumą ir viežlibumą greičiaus atrasi krikščionio krautuvėje, kaip žydo. Žmonės, kurie aplenkdamę savůsius, eina pas žydus, regimai skriaudžia ir pradedančius priekiůti sanbrolius, ir patįs savę. Pas žydus jieško pigesnių pirkinių ir randa, bet tas pigumas pridengia tik pirkinių prastumą, jis vis-gi ne vertas ir mažesnės priekės. Žydai nestengias savo sanžiniškumu pririšti prie savęs pirkėją ant visados, kad jau nebejieškotu kitur, ką gali gauti pas „savajį“; žydams visupirmu rupi išlebavimas, išmelžimas kůdidesnės sumos iš pirkėjo, iš netyčių pas jį užsisukusio, perkantįs tadą pas žydus beperstogės keliauja nů žydo lyg žydo, veltů jieškodamę nors vien sąnžiniškesnio už kitus. Rodos, nepabaigti užsivylimai ir atsitikimai, parodantįs stoką nors mažumažiausio sanžiniškumo tarp žydų, atšaldys pirkėjus ir atstums nů žydų; jog šimtą kartų suvedžioti ir apgauti pražiurs ir supras savo reikalus, jog pradės pirkti pas savůsius. Bet kur če tau! Nieko nemačija tukstančei užsivylimų; žydų priekystė vis platinas, o vienkart ir išvyliojimas žmonių turto. Apart visoko viršiaus išskaityto, krikščionims-priekėjams truksta da vienos svarbios ypatybės, svarbios doros, kurią turėdamę žydai lengvei nurungia pirkėjus, o tie vėl dėl tos doros eina pas žydus, nors su skriaudą dėl savęs.

Ta svarbiusvarbiausia dora, be kurios negalime žydams nepasidůti rungtynėsę, yra — priekėjų **mandagumas,** švelnumas, nůlaidumas, lipšnumas, ar kaip kitaip pavadinsite malonų, kantrų ponų priekėjų apsėjimą su pirkėjeis. Mandagumas yra tikru ir tvirtu pamatu pasivedimo priekystėje. Visas kitas, geram priekėjui reikalingas ypatybes

gali žmogus įgyti, arba jau turėti prigimtas; bet kad galėtum išgilinti visas mandagumo paslaptes, reikia buti tikrai iš žydų genties, praktikūjančios priekiavimę nů pat vergijos Aiptų (Egypto) žemeje; žydas tik nesusipainioja, nepasisklysta tarp žmonių silpnybių, kaip tai: tuštybės, savmeilės, šykštumo, jautrumo ir tt.; ir tt.; žydas tik teįspeja visas jas ir grajija, kaip ant stygų. Tiesa, žydų mandagumas, meilumas neširdingas, netikras, dažniausei jůkingas, vienok reikia prisipažinti, numaldąs kiekvieną. O žydams tas tik ir terupi. Žydams užėjęs pirkėjas yra visupirmu — „geradėju“, „Jo Mylistą“, arba nors šeip jau — „ponu;“ jam dėkavoja, jog teikės užeiti į krautuvę ir nori důti uždarbį, ar didelį, ar mažą, tai vis tiek „kad tik andlius eitu“. Jie tadą neišpasakytai malonus, nesigaili nė laiko, nė vargo; prastų — prasčiausiam pirkėjui už pusę rublio parodys šimtą visokių daiktų, pasiulys daugybę pirkinių, apie kuriůs nėklaust nebuvo klaustas, parodys naujůsius pirkinius, — vienu žodžiu sakant, padarys visa, kad tik įtikti pirkėjui, parodyti jam, kaip yra malonei matomas, geidžiamas ir branginamas. Su moterimis vėl ypatingai kantrus, kenčia jų liaudegių jieškojimą (kaprys), ginas, dera (lygsta) lyg prakaitas išmuša, prisiekia, jog atidůs su pragaisčiu dėl savęs, kad tik pirkėjas neišeitu su tuščiomis rankomis. Tokiu, senei ištirtu budu sutraukia pas savę kaskart daugiaus pirkėjų — neturtingųjų žmonių, kokių pas mus daugiaus.

Tai krikščionims paveikslas, kurio reikia prisiturėti, kiek leidžia žmogaus šlovė ir supratimas savo vertės, nes aišku, jog pas žydus žmonės eina nė dėl to, kad tikėtu žydų ščyrumui, šlovingumui (o, ne! tam niekas, ale tai visiškai niekas netiki!), bet 1) kad „ponu“ pabuti nors kiek už kruvinai uždirbtus piningus neturtingam žmogui yra malonu, tokį įspudi pilnai gauna tik žydų krautuvėsę: če jį šlovina, geradėju vadina, če jam dėkingi už atneštą uždarbį ir tą dėkingumą moka parodyti; o kad prie to biškį apgaus, tai nėkas, ne kiekvienas **tůjaus** pajus, o malonumą — tůjaus apturės; 2) tarp didžiausiųjų neturtingo žmogaus malonumų skaitos — įgijimas reikalingų daiktų (apskritai

sakant, visiems maloni yra valanda, kad gali sau įgyti tą daiktą, apie kurį jau senei rupinas, kurio senei jau trokšta;) kas prisiveizdėjo prastiems žmonėms beperkančiams, visam jų pasielgimui, pradedant nů išpeikimo pirkinių, išbarimo žydo ir net lyg atrišimo maišelio, tai drąsei pasakys, jog žmogus ir pusės to ypatingo malonumo nepatirtu pirkdamas kitur. Dėlto, tikrai dėlto paprasti žmonės aplinkia viežlibesnes krautuves, su čystais, kaip ponaičei apsivilkuseis priekėjeis, su rinktineis pirkineis; negal pasakyti, jog jiems nerupi įeiti ten, apžiurėti pirkinius, bet vis-gi neina iš baimės, kad nebutu nemandagei priimti, kad ne apseitu su jeis „iš augšto,“ su paniekinimu, darančiu jį nedrąsum, apkartinančiu maloniausią atsitinkančią valandą. Kadą turi truputį pinigų ir gali **pirkti;** če jis derėti (lygti) negalės, če jo taupnumą (čėdlivumą) jei neišjůks balsei, tai důs suprasti, jog pirkinių, kuriůs „ponai“ įgija visiškai nepažįsta. Vienu žodžiu sakant, viežlibesnės krikščionių krautuvės priešingai žydiškosioms visa padarys, kad tik atstumt nů savęs pirkėją ant visados. Vienokis mandagumas su pirkėjeis ar jie daug ima, ar maž, kantrybė su jieškanceis liaudegių ar mažinančeis pirkinių vertę — tai yra dalykas, kurio nekaip negal aplėnkti krikščioniškas priekėjas, jei nori žydus aplinkti; tie dalykai priekėjo šlovės ir vertės nesumažina. Jei norime, kad pas mus pirktu, norėkime **įtikti** pirkėjamę ir steigkimes įgyti kůdaugiausei augščiaus išskaitytų reikalingų dorų. —

Vaišgantas.

Patarmės dėl staliorių.

Skirsnys II. Padargai. (Tąsa).

§ 2. Mastūjamiejie, žymėjamiejie ir skaidomiejie padargai.

1. **Linėalas** reikalingas yra padaryti tiesiems bryžiams ant medžio paištuvu (alupka) arba ylą; teipojau praverčia patikrinti nuabliūto paviršio, lygumui: vieną linėalą padeda ant vieno galo abliūjamojo paviršio antrą linėalą ant antro galo ir veizdi pagal jų viršų — jei vienas antrą visai uždengia, teip jog antrojo nei kraštelio nebėra regėteis, tūkart aišku lentą esant lygiai nuabliūtą. Linėalai dirbami yra iš gero sauso grušo (kriaušės) medžio, apie 20 colių ilgio, apie 2 colių pločio ir apie $^3/_8$ colio storumo. Pirma vartojimo reikia patikrinti jų tiesumą, sudedant vieną su antru; laikyti linėalus reikia sukibyti vieną su antru, su pagalbą tam tikrų kylelių dėl nepersimetimo (dėl nesusisukimo).

2. Kiekvienas staliorišką išdirbinys reikalauja išmastavimo, ir prieš pradedant dirbti, reikia tikrai apulbūti mastą kiekvienos jo dalies. Paprastai, visupirmiausiai padirba išdirbinio braižinį (risunką) ir ant paties braižinio išrašo visus apmasčius. Mastūti medegai yra tam tikri linėalai su žymėtais kraštais. Musų kraštę vartojamas **colrodis**, arba linėalas, kurio pakraščiai turi colių žymes (coliauka). o šios padalitos yra į puses, ketvirčius ir aštuntadales colio. Mediniai mastai turi tą ydą, kad bedžiudami, ilgainiui, nů oro permainų, nů drėgmės, persimeta, susitraukia ir pagaliaus pradeda nebeteisingai rodyti, Geriausi yra geležiniai mastai, dėlto kad jie nepersimaino nů laiko. Užvisgeriausis mastažinklis yra **metras,** dūdąs smulkiausius skaidmenis ir prijemtas visos civilizūtos pasaulės. Dideli linėalai, ilgiems tiesiems bryžiams padaryti, vadinami **tieksniais**, dirbami yra iš medžio kiekvieno pačių staliorių. Paprastaisiais mastais negalima

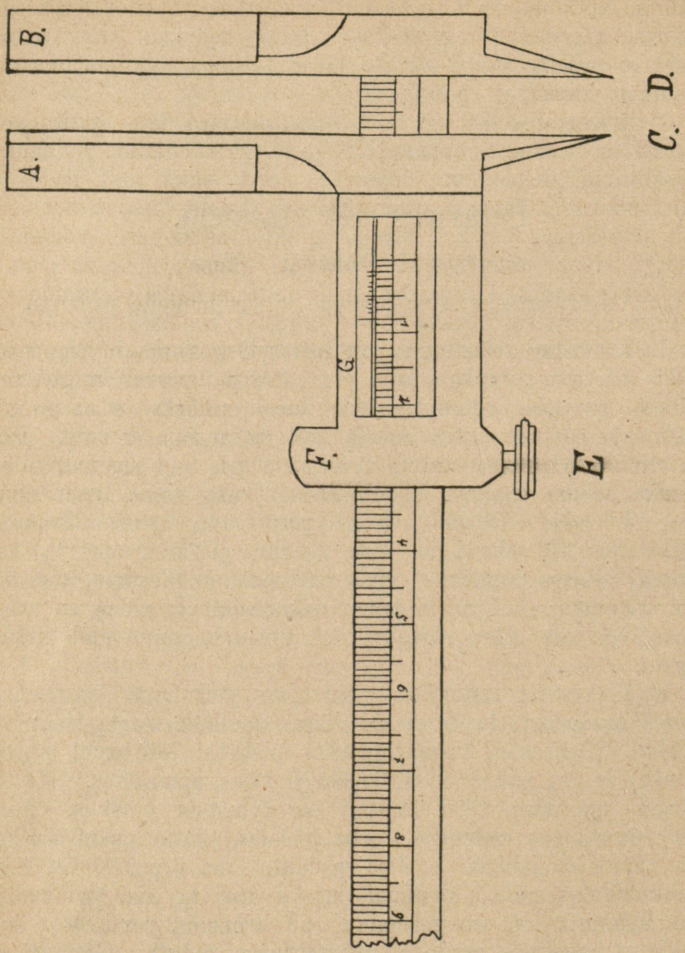

P. 27.

labai teisingai atmastůti, o kartais reikia labai teisingo atmastavimo, teip kad nei ant vieno plauko nebutu apsirikimo; tai priseina įpatingai dirbant medelius. Ant p. 27 parodytas geležinis mastas, su kuriům galima atmastůti teisingai lik $^1/_{10}$ millimetro. Atleidžia šrubą E ir pajėmę už rankturio F, ir patraukia įmautę AC ant

reikalingo atstumo, kad mastůjamasis dalykas įtilptu į tarpą AB; tadą užsuka šrubą E ir veizdi ką parodys rodyklas G. Apatinė dalis turi špicus CD, kuriais labai teisingai galima mastůti plokštus paviršius, it cirkieliu.

3 **Cirkeliai** reikalingi ilgiams paskaidyti į dalis, skrituliams apibrėžti ir kartais mastůti. Geresni yra cirkeliai su lanku, arba kumpu, dėlto kad išplėtus galima sutikrinti padėjimą kojelių, prisukant lankelį, arba kumpelį, šrubu. Labai dideliems skrituliams apibrėžti vartojamas teip vadinamasis „štangen cirkelis". Ant vieno galo karties pridedama kojelė su smailu galeliu, it ylą; ant antro galo karties antmaunama pastumdomoji kojelė, kurią galima nustatyti ant tinkamojo radiuso ilgio. Labai praktiškas yra amerikaniškas štangencirkelis, kurs yra parodytas aut p. 28. Atleidus šrubelius m ir n, labai lengvai galima nustatyti kojeles BB, o pasukant viršutines muterkas **p r**, galima kojeles pavaryti ant tinkamo nů viena antros atstumo. Prie tokio cirkelio reikia turėti dar trečią kojelę — paištuvui įdėti (alupkai). Labai didelius skritulius apibrėžia teipojau su virvę,

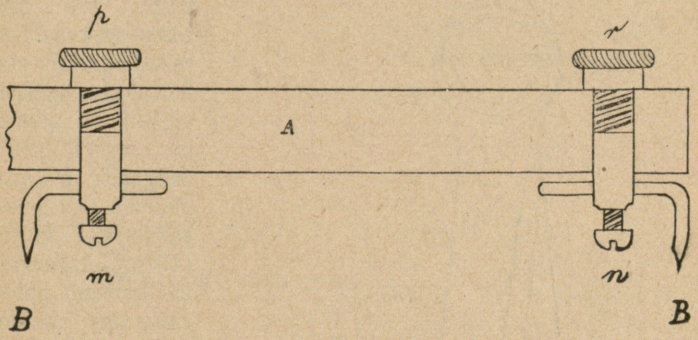

P. 28

ant tinkamo atstumo padirbus kilpas — vieną ylai, antrą paištuvui.

Storumui mastůti, teipojau apvaliemsiems dalykams — reikia kumpojo cirkelio teip vadinamojo „kroncirkelio" (v. p. 29); kiaurinių (skylių) vidui mastůti reikia cirkelio su kojelėmis užriestomis į lauko pusę. Abudu cirkeliu suvienytu regėteis ant p. 29: viršutinios kojelės — kiaurinių vidui; prisukę šrubą **m**, prideda colrodį prie tuščiųjų kojelių ir atskaito. Bet yra ir pavieni kroncirkeliai, įpatingi storumams, įpatingi kiaurinėms mastůti.

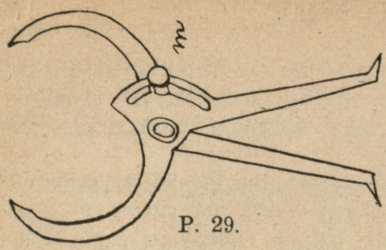

P. 29.

Tas pats kroncirkelis, bet pagerintas, yra parodytas ant 30 paišinio. Kad jo kojelės užriestos stovi į vidaus pusę, tadą jis dera storumui mastûti, o kad jos užriestos į oro pusę, tûkart galima mastûti įkiaurines. Ir vienamę ir antramę kartę, mastą parodys rodyklas ant lanko, arba kumpo, su smulkiaisiais mastažinkliais.

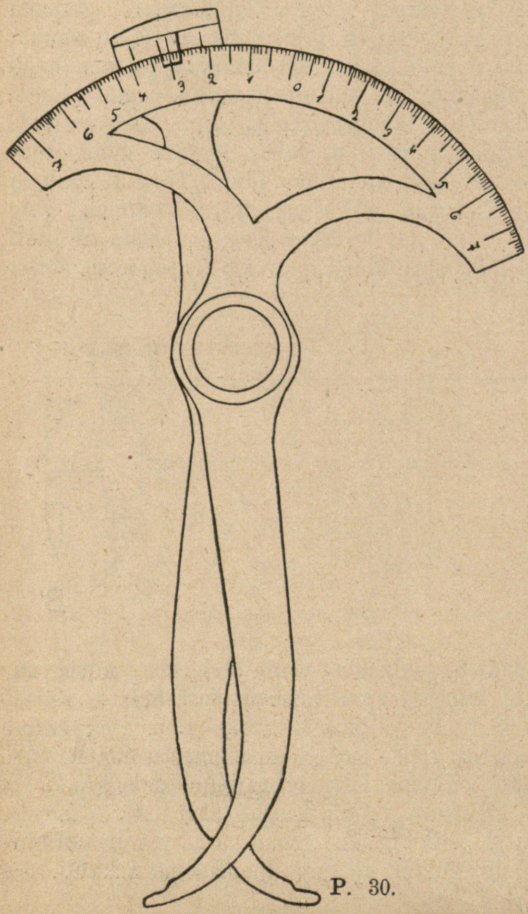

P. 30.

4. Be **vinkelio** staliorius nėjokiu budu negali apseiti: akimis nevisûmet galima pažinti kertės teisingumą — reikia tadą pažinklinti ir paskui patikrinti vinkeliu. Kiekvienai kertei yra tam tikras vinkelis. Kûreikalingiausis stalioriui yra stačiasis vinkelis — stačiajai kertei (90°) pažymėti ir pusvinkelis — pusei stačiosios kertės (45°). Aštûnkerčio kertėms patikrinti vartojasi vinkelis $67^1/_2{}^0$.

Vinkelius reikia dirbti iš geriausios sausos medegos (kriaušės, arba grušo, obelies, skroblo;) plonasis petys tankiai dirbamas iš geležies arba ir plieno, dėl

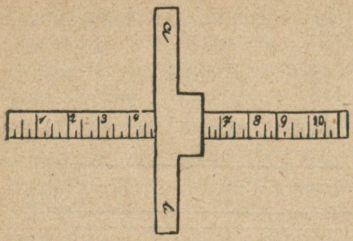

P. 31.

tvermės. Labai pravartųs yrą amerikaniški vinkekeliai su mastažinkliais ant plonojo pečio. Ant p. 31 parodytas yra stačiasis abyšalis vinkelis, kurio pečiai **a b** yra pastumami. Ant p. 32 parodyta pusė vinkelio (kertė 45⁰).

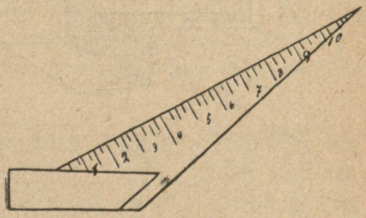

P. 32

Sulenkiamasis vinkelis (šmiga, v. p. 33 a.) vartojamas užžymėti kertėms tinkamojo didumo; su pagalbą šrubo **m** galima petį A priveržti ant tinkamos vietos ir po tinkamą kertę, pastumus kiek reikint per pailgūtinę pečioB.

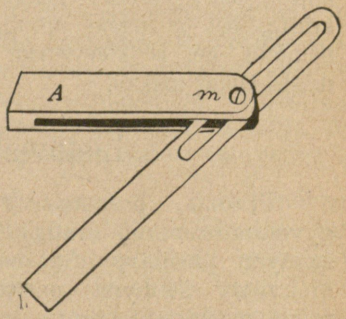

P. 33 a.

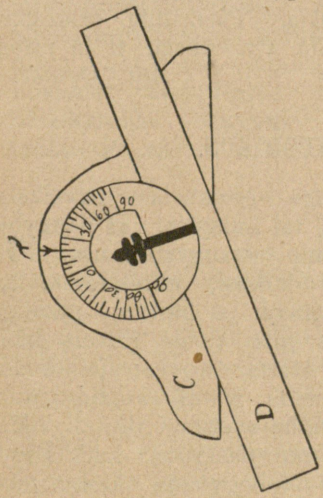

P. 33 b.

Ant p. 33 b regėteis tas pats sulenkiamasis vinkelis, bet amerikaniškos konstrukcijos. Petys D prišrubūtas prie skritulio, kurio augštesnioji pusė paskaidyta į gradus (180⁰). Prapletant (prakečiant) arba suglaudžiant pečius C ir D, sukasi skritulys — tadą rodyklas **r** parodo, kiek gradų turi atlenktoji kertė.

5. **Užbrėžtuvas** — bryžiams pagal kraštą lygiai užbrėžti, arba streikmasas, visupraktiškasis yra amerikaniškas, kurį čė ant

p. 34 padūdamė įsistebėti skaitytojui. Akstinas **a** labai praktiš-

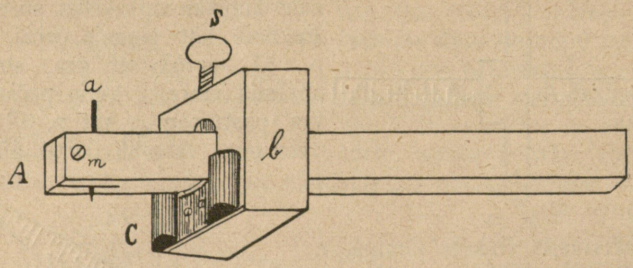

P. 34.

kai įsodintas; įpjautas galas medelio A, padirbta apvali kiaurinė akstinui įkikti; įdėjus akštiną į tą vietą, reikia užveržti šrubu **m**; nustačius įmautę **b**, reikia užsukti šrubą **s**. Visusvarbiausi to užbrėžtuvo dorybė yra tai geležėlė C su dviem apvalumais iš abiejų šonų; pertatai galima užbrėžti liniją nevien pagal tiesų kraštą, bet ir pagal apvaliai įlenktą. Paprastųjų užbrėžtųvų neminiu, nės jie kiekvienam lietuviui yra žinomi ir jų vartojamasis budas aiškus. *Ant. Dailidė.*

Lietuviškos kronikos.

Pradžia, pamatas ir draugė geriausias paveikslas gyvenimo žmonių draugystėje — tai šeimyna. Iš daugybės šeimynų pasidaro didesnė žmonių draugystė-tauta. Jei kiekviena šeimyna pasiturinčei laikosi, užtekdama, ko reikia gyvenimui, tauta bus turtinga, jei padorus pasielgimas, geri papročei ir tikėjimas gilei įleidė šaknis kiekvienūsę namūsę, ir visa tauta tvirtai stovės; jei kožna šeimyna užlaiko senovės palikimus ir nū amžių įgautą savotiškumą, tokia tauta nepasidūs svetimai tautai. Mes lietuvei, ačiu Dievui, galime dar pasigirti, kad Dievo meilė ir geras sentėvių budas tebegyvena kiekvienūsę namūsę, todėl ligšiolei tvirtai stovėjome ant kojų. Bet nauja dvasia pradeda palengva veržties iš visur, o ir patįs pradedame svetimus vėjus gaudyti. Teisybė, ir gadynė mainosi. Nebeišsitenka visi pragyventi prie žemės, reikia jieškoti naujų uždarbių ir visaip manyties, kiti net išsidūda

į svetimas šalis dūnos jieškoti, o atsiskyrus nů savųjų sunkiaus peušsiturėti. Silpsta tikėjimas, didžiausia musų tvirtybė ir brangiausias turtas, tėvų mums paliktas, kurs riša visus į kruvą. Nyksta gražųs su tikėjimu sujungti papročei ir musų tautos savotiškumas, kurį tvirtai suvaržytas šeimyniškas gyvenimas tegali užlaikyti, Tůtarpu vaikas vos teatmena savo senelį, o kas buvo toliaus, nėžinotė nežino. Tai matant reikia, kaip įmanant, rupinties kožnůsę namůsę užlaikyti, kas dar nepražuvo, karštą tikėjimą, gražius sentėvių papročius ir visą savo tautišką savotiškumą.

O tikrai viskas ne teip greitai žutu, kad visur butu surašytos kožnų namų kronikos. Nėra ko norėti, kad kiekvienas ukininkas arba amatninkas mokėtu par kiek amžių išskaityti savo senolius, bet žinoti, kaip musų tėvai gyveno ir kas kitą kartą buvo tůsę pačiůsę namůsę, tai labai girtinas daiktas. Nesunku butu surašyti svarbiausius atsitikimus namie ir apygardoje, gimimą ir mirimą artimųjų, gentystės, laimes ir nelaimes, Bažnyčios šventes, linksmas namiškiems valandas, parmainymą užsijėmimo, užlaikytinus šeimynoje papročius. Trumpai sakant, netruktu ko rašyti, ir kožnas mokąs rašyti galėtu tai padaryti.

Tokios kronikos nėra naujas pramonis. Iš praėjusių laikų yra nemažai jų palikusių, teisybė, ne skyrium tam tikrosę knygosę, bet tankiausei pradžioje ar pabaigoje kokios namie skaitomos knygos, kaip kitą kartą buvo Biblijos, paskui kalendoriams atsiradus kalendoriůsę. Septynioliktamę ir aštůnioliktamę amžiuje tikėjimui atšalus, ir namůsę išnyko vienybė, žmoniems nubodu paliko buti namie su savaiseis. Nů to laiko nyksta minėtosios kronikos ir į jų vietą kitoniškos atsirado. Prancuzai pirmutinei pramanė madą užrašynėti kožnos dienos mislis ir jausmus ir visiems patiko. Žmogus ką gero atranda savo mislysę tůjau deda ant rašto, kad paskui kaip į zerkolą pasižiurėjęs, pats iš savęs galėtu pasigerėti.

Visai kas kits visų namų kronikos. Če užrašytos ne vien mislįs ir tas, kas ant seilės užeina, bet tikri atsitikimai. Todėl gerai atsakė vienas mokytas draugijos

tyrėjas: „Gadynė šeimyniškų kronikų tvirta ir sveika, dieniniųjų-gi silpna ir sugurbus.“

Ką gerą padarius kartą nė kryštelis nesužus. Kad vis kas bus surašyta, nors ir kažin kaip viskas virstu, tie, kurie mums mirus gyvens, kaip ant delno matys, kaip jų tėvai kitą kartą gyveno, lengvu jau bus surašyti istoriją viso amžiaus, viso krašto. Žmonės išmoks mylėti ir gůdoti senovės palikimus, tėvų papročius, kalbą, tikėjimą. Kam meilus yra kiekvienas senovės atminimas savo namų, tam brangus bus ir visos tautos senovės pamėnklai, o kas ne brangina savo namų pamenklų, tam par nieką ir visos tautos praėjusi laikai. Rašant savo namų kroniką, kiekvienam rodės pažinti, kas dar seniaus buvo, ne tiktai toje vietoje, bet ir kitur, ir teip kasdien labiaus platinsis pažinimas savo istorijos. O teip matydami, kokeis keleis ėjo senieji, labiaus pamylės tėvų tikėjimą, kalbą ir jų gerą budą, praėjusi laikai susipins į vieną su tais, kur dabar yra, amžei ir patįs žmonės suaugs į kruvą, o kruvoj' mat vis geriaus. Kožnas pamylės savo namus ir šeimyną, o če visa stiprybė, o teip visiems gerai, ramu bus tarp savųjų, vienybėje ir su tais, kurie pirm musų buvo.

K. A. K.

Pašešupių balsai.

I.

Nelaimingas „cheirimas“.

Ties sątaką mažo upelio su Šešupę stovi kaimas. Jamę keturi gaspadoriai, tarp kurių trįs Čėsnai. Na, kaip galėtu toks kaimas vadintis? Žinoma Čėsnais.

Puikus sodai, samanotos triobos, siauros ulyčios ir kiemai, platus klůnai, nelopyti drabužiai rodė, jog svietas čionai gyvena turtingai; o turtas Lietuvoje prieš 1850 metus sekė visados darbštumą ir tvarką. Ir tiesa, Čėsnai buvo darbštus, buvo išmintingi. Bet atėjo laikai, kadą ir jųjų priviso kaimelyje įkvaliai. Ką daryti? Budami protingais žmonėmis šoko jieškoti pragumų. Ėmė pirmiausiai vaikus į kunigus leisti, paskui, turėdami šiek tiek piningų stvėresi už žemės.

Meškučiūsę pardavinėjo dvarelį. Malonu buvo ir vienam ir kitam jį pirkti, tik kur tiek piningo imsi, kiek už dvarelį reikia. Pamislyjo šeip vienas lietuvis ir pakraipė galvą, paderėjo antras ir pakasė pakauši.

Vienok, randasi ant svieto ir tokie žmonės, kurie užsitikėdami ant savęs, kiekvieną savo skatiką laiko už dvigubą. Tarpo Čėsnų radosi teipjau-gi vienas toks. Ir užkabino Meškučių dvarelį.

— Na tai, ar jųs žinotę, jau Čėsna dabar nuklampino savo piningus. Ant rankos dūti davė, bet kaip ateis laikas mokėti visus piningus, tai ir likkite sveiki. Kur jis gaus tiek piningo, kiek reikia? — kalbėjo kaimynai Čėsnos, apsvarstydami jo užmanymą.

Parupo ir Čėsnai girdint tokią kalbą. Dėlto nedyvai, jog Čėsna, dručiai skolyjo piningus, iškur tik galėjo. Bet veltui, kur tiek piningo surinksi. Laimė jo, kad spėjo prieš terminą iš bankos pasiskolyti. Atsipeikėjo truputį žmogaus širdis, kadą išmokėjo senam valdytojui piningus ir gavo visus raštus ant savo rankų.

— Na, dabar tik jau valia Dievo, kalbėjo į pačią Čėsna, — skola bankoj' liko, ne mes, tai musų vaikai vis tik ją išmokės, ne Dievas žin' kokie nūšimčiai.

— Hm . . , širditelė, kalbėjo žydas Čėsnos sąsiedui — tai jis dabar teip kaip su virvę ant kaklo; žino, jog jį kars, tik nežino kadą; gal but', jog šendien po pietų, o gal but jog da ir už metų. —

Sukosi Čėsna dručiai kiek galėdamas, kad tik nepakartu jo, anot žydo pasakos, ir teip nurodė, jog išsisuks.

Anais metais musų kampą linai dūdavo didžiausią naudą ukinikui ir tūmi tik negeri jiejie, jog labai nuliežia lauką. Linus atėmęs jau nū tos vietos kitais javais negreitai pasidžiaugsi. Bet kam reikalinga greita pagelba, ar tas žiurės ant ateitės? Teip ir Čėsna Meškučių, jausdamas ant savo kaklo bankos virvę, negalėjo labai atsižiurėti ant to, jog linai nuliež jo lauką. Prisėjo linų marias ir laukia su viltimi, su užsitikėjimu rudens.

— Na, ar jųs žinote — tai tas ims šįmet' piningo — kalbėjo apie Meškučių Čėsną vienam nedėldienyje seniai, Čėsnų kaimę, susėdę ant Šešupės kranto.

— Kur neims — pritarė iš tarpo jų kitas — ir turgus vidutinis ir užderėjo gerai šįmet.

— Girdėjau — atsiliepė trečias — jau jis linus iškulė ir sėmenis valo. Tai gal neužilgo ir pardůti vež . . .

Tam tarpę nů miesto keliu dundėjo vežimai grįžtančių iš bažnyčios. Ilgi smugiai dulkių pakilę ant kelio tartum vijosi važiůjančius, kaip didelis žaltys, o barškėjimas ir žvangėjimas vežimų nurodė lig tartum įpykęs žaltys teip aštriais dantimis čiauksi.

Seniams sėdintiems užpakaliu į kaimą, kaip matyt, nerupėjo nė kelias, nė grįžtantiejie; jie jau toliau šnekėjo rukydami pypkes. Ir tiktai tadą teatsigrįžo, kadą Jonų Jurgis beveik užpakalyj' jų stovėdamas užriko:

— Ar girdėjote naujiną?

— Ugi kokią? — paklausė pirmas Grynius akyviausias iš viso kaimo žmogaus.

— Ugi kaip žydai Strapoles padarė su Čėsnos Meškučių sėmenimis?

— Na, na, — pratarė sužiurę visi į pranešėją.

— Klausykite! pradėjo Jonų Jurgis. Seredoje pereitoje atvarė Čėsna į Strapolę keturius vežimus sėmenų. Siulo jam žydai po tris rublius, jis prašo po pusketvirto. Na, derėjosi, derėjosi, důda jam žydai ant galo tris rublius ir dvidešimtį skatikų, o jis įsispyrė ir neleidžia be pusketvirto. Na, ką padarys žydai? paderėjo, paderėjo ir atsitraukė. Čėsna laukia kitų. Atėjo kiti. — Po kam sėmenįs? klausia tie. — Po pusketvirto. Derėtis. Bet jau tie siulo tik du rubliu ir šešius auksinus. Čėsna įpyko ir liepė vežimus su sėmenimis grąžinti namon. Šendieną, ar jųs žinote vyručiai, jau girdžiu důda žydai jam tik po du rubliu ir pusę.

— Na, o Čėsna? paklausė Grynius.

— Čėsna savo varo, prašo pusketvirto.

— Ka, ka, ka! pasileido jůkais visas pulkelis žmonių išgirdęs šitą šneką, ir teip gardžiai jůkesi, jog net pypkes užmiršo.

— O kad ji ir paraliai tą Čėsną, aš per jį ir pypkę užgesinau, — pratarė Jůzas Čėsna kreipdamasi į Grynių, — důk kumai ugnies!

— Mums tai vyručiai jůkai — kalbėjo Grynius důdamas uždegt pinčių šmotelį Jůzui, bet žmogui tai prapultis: vietoj' pusketvirto paimti pustrečio rubliaus, jeigu sėmenų turi daug.

— Tai-gi daug — pridėjo Jonų Jūzas — savo turįs suviršum ant trijų tukstančių rublių.

— E, tai ne tiesa, — atvertė Grynius — tiek jis negali turėti. Ba matai . . . .

— Negincyki Gryniau, pertarė jį Jonų Jūzas — turėti, turi, nes supirkęs ir nů sąsiedų ir kaip girdėjau, da ir dabar pirkinėja po du rubliu ir keturius auksinus mokėdamas,

- Ar jųs žinote, jeigu teip, tai gal žmogų žydai suvis prapuldyti, — atsiliepė vėl Grynius — matyt jie padarė „cheirimą“ ir dalaikys ir nupirks nů jo ne už pustrečio, tik po du rubliu, pamatysite . . . Beje, ar nebandė Čėsna vežti sėmenis į Vilkaviškių?

— Kur nebandys, bandė, — bet ir ten tas pats.

— Matote, matote — net mostelėjęs rankomis tarė Grynius — sakau aš jums, jog prapuldys nuparkeliai žmogų.

— Hm! neteip tai lengvai důsis Čėsna Meškučių — atvertė kraipydamas Gulių Ignotas. Jis iš mažo neprigulėjo į tokius žmones, kurie pasidůda . . . Jau tai jis turėjo kokį nors velnią sumislyti . . .

Nů šito laiko Čėsnų kaimelyje nesiliovė kalbos apie Meškučių Čėsną ir gincai apie tai kůmi pasibaigs susikirtimas jo su žydais: vieni tvirtino, jog žydai iškirs, kiti sakė, jog Česna, o visi su nepakantrumu laukė žiemos, kadą baigėsi sėmenų pirkinėjimas.

Po nedėliai, antrai, atėjo paskalas, jog žydai rengias Čėsną užmušti, jog rengias jį uždegti, o jis sau perka ir perka sėmenis visoj apygardoje.

Vienam pavakaryje netikėtai Meškučių Čėsna atvyko į Čėsnus. Gimines ir pažįstami visi su džiaugsmu jį sutiko ir pirmiausiai ėmė klausinėti apie sėmenis ir žydus. Kiekvienam rupėjo, ar tai tiesa, ką svietas pliaunyja, jog jį nori žydai užmušti ir uždegti.

— Kur netiesa, vyručiai, jau man tai ir Strapolėje ne viens sakė, persergėdamas. Ak ir šendien aš kitaip pas jus nebučiau atvažiavęs.

— Kai-gi jau teip? paklausė brolis jo.

— Ot kaip, netoli čia aš buvau su reikalu. Na, matai reikalą ne visados spėji teip atlikti, kaip malonu. Antai ir aš per šnekas, per pažįstamus ir susivėlinau. Žiuriu, jog per Strapolę reikia važiůti pavakaryje. Ką daryti, aš ir atgal.

Mislyju sau, geriau bus pernakvojus velik Čėsnůsę.

— Na, ak jau jeigu teip, tai ir ant kelio kur nors gausi susitikti su žydais — pritarė brolis.

— Tokio, broli, susitikimo man nebaisu. Ak ir aš jau ne suvis be ginklo . . .

— Na, matau, turi strielbą, — bet ką viena strielba . . .

— Na, o šitas? paklausė Čėsna Meškučių rodydamas šeššuvį revolverį.

— Tai jau kita kalba — atsakė brolis šyptelėjęs.

— O pridėki prie šito, jog ir bernas tokį jau turi. Apart to da ir ratůsę šį-tą rastum . . .

— Tai su šitů gali ir per Strapolę drąsiai važiůti — atvertė brolis.

— Tai matai, galėti gali, bet kas da per nauda iš to. Kadą man butinai reikia, tai aš ir važiůju, bet jeigu galiu nevažiůti, tai ko man galo graibyti? . .

— Na, o kaip su uždegimu? Ar jie tau namie n'ėsant gali visus tavo namus sudeginti?

— Ugi tegu degina! Bus kaip dvi nedeli suviršum, girdžiu aš pavakaryj' užpůlė šunįs loti neatgresiamai, ale ne ant kelio, bet rugiůsę. Na, pašaukiau bernus ir liepiau peržiurėti, kas tai ten butu, įsakęs kožnam pasiimti po kirvį. Tai ar žinai ką rado? Porą žydų! Na, suėme jůsius, nuvarę pas vaitą, bet ką padarysi? Žydai sako, butin jie paklydę ir nů šunų į rugius pasislėpę. Kaip iš viršaus žiuri ant žydų kalbos ten tikra teisybe; tarpo tokios daugybės kelių — kelelių nesunku paklysti, paklydus paprastas dalykas užeiti pas žmogų paklausti kelio. Vis tai tiesa. Tiesa ir tai, jog nů piktų šunų netik į rugius, bet ir į dilgeles įlįsi. Na žydus ir paleidę. Vienok ant rytojas budamas miestę dasižinojau, jog tai buvo samdyti žydai manę uždegti.

— Šito, broli, jau vis neišsisaugosi — pertarė brolis, beviltingai mostelėjęs ranką.

— O kam man' saugotis? Aš sau nubėgau pas agentą ir įtrakiau visus savo namus į trigubus ugniapiningius išpasakojęs jam viską.

— Kaip-gi agentas ant to sutiko?

— O kaip jis nesutiks? Aš jam sakau: neįtrauksi į augštus piningus, žydai manę ne šendien, tai rytoj' uždegs. O jeigu įtrauksi į didelius piningus, tai žydai dagirdę, jog jie manę už-

degdami vietoj' pikto padarytu man gerą, ir nebandys manę uždegti.

— Na tai tiesa — sutiko dabar ir kiti žmonės. O Meškučių Čėsna traukė toliau;

— Tai matote, dabar aš miegu ramiai. Tegul degin, jeigu nor. . . .

* * *

Strapolėje tarpo žydų ėjo tam pačiam laikę didelis maištas. Jie dagirdo, jog Čėsna nori sėmenis vežti į Prusus ir jog nori pats pradėti prekybą su prusais. O turgus ant sėmenių kaip ant patyčių tam tarpę kilo ir kilo. Tarstėsi žydai ir šeip ir teip, ką padaryti? Bandė vėl siųsti pas Čėsną savo šnipukus, ar nepardūs pygiai, bet gavo atsakymą niekus

— Nu, kaip but? kalbėjosi dabar žydai, padariusiejie „cheirimą“ ant Čėsnos.

— Oi, vis tik jė negali daleisti vaisbavoti su prusais, nes jeigu jisai atras kelius, kuriais eina javai į anapus rubežiaus, tai bus galas žydelių vaisbai (prekybai), ims akli **gog'ai** lietuviai patįs vežti į Prusus javus ir mes žydai nustosime pelno. O kūmi tadą reiks misti? — Teip kalbėjo senas, visų gūdojamas žydas, javų priekėjas Bendalinas.

— Nu, tai daryki kaip numanai — atsakė jam Pusantražydis.

Kaip numanai? pamėgždžiodamas paantrino Bendukas. Aš numanau ką reikia daryti, bet aš numanau, jog bus ir žlugimas.

Dručiai pasibarė žydai išmėtinėdami ir prikišdami dabar vieni kitiems ir nepasisekusį „cheirimą“ ir kitas kaltes ir nekaltes. Vienok ant galo pagalios su viltimi nors nieko nenustoti rįžosi Bendalinas nupirkti nū Čėsnos visus sėmenis, ir nupirko . . . po keturius rublius.

Po nupirkimui į kelias dienas sėmenįs atpygo ir pasimokino žydai.

— Na, Čėsna, o jeigu nū tavęs butu sėmenų nenupirkę? — paklausiau aš jį į mėnesį potam.

— Tai aš bučiau į Prusus nuvežęs ir bučiau ten pardavęs.

— O jeigu butum trotyjęs?

— Aš negalėjau trotyti.

— Kaip tai?

— Ot kaip! pirkdamas daugiausiai aš žmonėms sakiau teip:

ką aš gausiu, tai gaus ir jie; o kas išeis piningų iki pardavimui, tai jie turės man atlygiti iš savo kišenes.

— Na, o tie sėmenis ką buvai pirkęs?

— Jūs pirkau teip pygiai, jog ant jų negalėjau trotyti.

— Kodėl-gi toliau neužsiimi vaisbą?

Matote, užsiimti lengva, bet tadą reiktu mesti ukę. Du zuikiu bevydamas, nė vieno nepagausi . . .

Margumynai.

1) Ruskiui — niėko, katalikui = viską.

(Tikras atsitikimas).

1859 m. aficierius p. S. su buriu kareivių ėjo vieškeliu par Lietuvą. Eidamas nů Utenos Vilkmargen sustojo ant antrosios stacijos pasilsėtu. Buvo labai išalkę, o su savimi turėjo tik džiovintos důnos. Siunčia tadą kareivį pas lietuvius ko nors gautu. Kareivis eina, rusiškai prašo ir gauna trumpą atsakymą: „Nesuprantu“! prašo antrąjį ir trečiąjį ir vis tą patį gauna atsakymą. Grįžta tadą su tuščiomis rankomis ir persako viską perdėtiniui; paskui jůkdamas pridurė: „Man regis, kad Jusų Mylista, įėjęs jų pirkėn (grįčion, triobon), sukalbėtumei katalikiškus poterius, tai gautumei ko reikia.“ Ištikro p. S. niėko daugiau nebeliko, kaip tik paklausyti kareivio rodos. Eina tadą pas ukininką pirkėn, klaupias prieš kryželį ir persižegnojęs kalba lenkiškai poterius. Kaip tik pabaigė, ukininkas atsiliepe prie jo: „Tai Tamistos esama kataliko, o ne pravoslauno ruskio?! . . . Mes to nežinojome“! Tůjaus atsirado ir pieno, ir kiaušinių, ir mėsos, ir medaus. —

2) Nemalonus apsirikimas (tikras atsitikimas). Vienas žmogus tamsioje naktyje paliko savo arklį prie karčiamos ir nuėjo pasimtu pasėdoms šieno. Užčiupęs kruvą, pasijėmė glėbį, atnešęs užmetė ant vežimo ir smagei sėsdamasis suriko: „Naaa!“ ir pūkš šulnin! šienas užmestas ne ant vežimo, bet ant šulnio ritinio. A! atsitinka žmogui apsirikti, o girtam jů! Ištraukė jį sveiką, bet jůko lyg šiolai gana.

Magyla.

Apie naujus piningus.

1. Naikinimas rublinių ir trirublinių. Rasiejos skarbo ministras buk prisakęs visoms kasoms, įkurias į plaukia viso-

kio vardo mokestįs, kad visas popierines rublines ir trirublines siųstu į Petrapylį, kamę jos bus sudegintos; o į anų vietą paleisti sidabrinei piningai. Daugiau popierinių rublinių, trirublinių nebedirbsią, bet esančios tarp žmonių galėsią buti vartojamos prie pirkimo ir apmainymo į sidabrinius, kaip ir lyg šiolai, t. y. ir toliaus galėsią gauti už popierinį rublį — sidabrinį, o už tris — tris. Sakau sidabrinį, neauksinį. Auksas dabar yra tris dešimtis kartų brangesnis už sidabrą, o nesenei buvo tik 16 kartų brangesnįs, t. y. pirma už svarą aukso reikėjo dūti tik 16 svarų sidabro, o dabar jau net 30 svarų.

2. **Stiklinei netikri piningai.** Jaunikaitis K. pagrįžęs iš Maskvos, sakės savo akimis regėjęs šiokį atsitikimą. Į krautuvę įėjęs žydas kokių 28 metų pirkti gelumbę. Bemokant jam piningus už pirkinius viena sidabrinė rublinė netikėtai nurietėjus nů stalo ant marmurinių grindų ir . . . . sutrupėjus į kąsnelius. Pardavėjas, regėdamas, kas če dedas, pašaukęs palicijantus ir žydelį sujėmęs. Atradę pas aną 499 sidabrinių, bet tik ant pažiuros, rublių. Iš tikrųjų-gi buvę padirbti iš stiklo, o aptepti mostę, panašią į sidabrą, vadinamą — amalgamą. Pirma tam netikėjau, bet neužilgo buvimą netikrų sidabrinių piningų patvirtino ir laikraščei, kaip tai „Gazeta Świąteczna“ N. 829. Ji sako, buk ir auksinei esą netikri: vieni išdirbti iš stiklo, kiti iš vario ir tiktai paauksinti. Reikia tadą but atsargiam įmant skambančius piningus, pamėginti į kokį kietą daiktą. *Tapalis.*

Naudingi pamokymai.

Tikriausis vaistas nů dantų skaudėjimo.

Iš aptiekos nusipirk už dvidešimtį grašių „Siernyj kislorod,“ paimk taurę (kielišką) su plačeis rubais, įdėk į aną šmočiuką vatos, ant tos vatos užvarvik nů 8 lig 20 lašų „Siernojo kislorodo“ ir tą taurę (kielišką) graitai pridėk, prispausk prie burnos ant tos vietos iš oro kur skauda dantis, prispausk teip, kad iš taurės oras neišeitu ir prie burnos laikyk kolaik galėsi pakęsti, saugoties reikia, kad vata su tů vaistu nedasilytėtu burnos. Iš karto dantis nustos skaudėti ir lig smerčio nebeskaudės. Tą vaistą aš

pats ištyriau ant daugybės žmonių, ir nebuvo tokio atsitikimo, kad dantis nebutu nustojęs skaudėti. Puslės ant burnos nesutraukia. *Embė.*

Nů kandžių Tikras vaistas, nepaliekąs pietmių ant rubų (drapanų, drabužių), kurį kiekvienas sugebės patiekti, yra sekąs: paimk 1 svarą spirito, trečdalį lato kumparo, 1 latą gryno karbolio, tris lašus gvazdikų aliejaus ir 3 lašus citrinos aliejaus; visa tai ištirpink, Vaistas gatavas. Dėdant kailinius ar vilnonius drabužius skrynion, reikia įdėlioti tarp drabužių arkužus popieriaus, sušlapintus tůmi vaistu. Arba: išdulkinti drabužius tůmi vaistu iš pulverizatoriaus. (Karbolio druskos 1 latą gali nupirkti aptiekoje. Gvazgikų aliejų (oleum caryophyllorum) ir citrininį aliejų (oleum citricum) tenpat).

Vitriolis uksusę. Labai tankiai pirktinis uksusas esti sumaišytas su vitrioliu, kurs baisingai naikina sveikatą. Čę padůdame naminį budą, kaip galime pažinti, ar yra uksusę vitriolis? Paimk šaukštą uksuso, ir kaitindamas ant lempos, išgarůdink iki trečia daliai pirmykščios apimties, tai yra: iki dvi dali nugarůs ir tik trečioji dalis bepaliks. Tadą įmesk luitelį cukraus. Jei cukrus pajůdos, tai uksusę tikrai esama vitriolio. Antras budas: paimk trupučiuką (3 ar 4 luitelius) švininio cukraus (lotyniškai saccharum saturni, rusiškai svincowyj sachar), ištirpink stiklę vandens; paskui pripilk stiklelį (kielišką) uksuso ir įlašink kelis lašus ištirpintojo švininio cukraus: jei atsiras ant dugnio baltas dumblas, tai ženklas, uksusę esama vitriolio.

Kvalčiůta arbata. Kromůsę labai daug yra kvalčiůtos arbatos. Tankiausiai kvalčiůja arbatą, pajėmę nugertą arbatą ir nudažę su kokią rudą dažyvę; tokia arbata labai vodyja sveikatai. Kaip ją pažinti? Paimk žiupsnį arbatos, įberk čyston plėčkelėn, antpilk šaltu vandenimi ir paplakk: tikroji arbata truputėlį tiktai pageltonins vandenį, o kvalčyva nudažys vandenį it dažyvę. Antras budas: paimk truputį kromiko (lotyniškai kali bichromicum, rusiškai dwuchromokislyj kali, prasčiokai vadina raudonůju akmenėliu), ištirpink stiklę vandens, įberk arbatos: nů tikrosios arbatos atsiranda jůdai-mėlyna dažyvė, o nů kvalčyvos kitokia. *A. D.*

Kalendorius ant sausio mėnesio.

Užtekėjimas ir nusileidimas

Dienos.	Saulės.* Užtekėjimas adyn.	min.	Saulės.* Nusileidimas adyn.	min.	Mėnesio. Užtekėjimas adyn.	min.	Mėnesio. Nusileidimas adyn.	min.
1	8	22	3	38	10	27 ryt.	4	11 vak
4	8	17	3	43	10	1 vak	8	7 ryt.
7	8	13	3	47	4	29 -	9	9 -
10	8	8	3	52	9	22 -	9	15 -
13	8	2	3	58	9	39 ryt.	9	20 -
16	7	56	4	4	5	51 -	9	59 -
19	7	50	4	10	8	12 -	2	— vak
22	7	44	4	16	8	26 -	6	45 -
25	7	38	4	22	8	27 -	10	57 -
28	7	32	4	28	8	35 -	1	46 ryt.

Mėnesio atsimainymas.

Pilnas dienoje 6, 10 adyn. 19 min. vakaro;

Paskutinė čvertė dien. 13, 10 ad. 11 min. vakaro;

Naujas dien. 20, 10 ad. 16 min. vakaro;

Pirmutinė čvertė dien. 28, 9 ad. 28 min. vakaro.

Jomarkai.

Kauno rėdyboje: Janavę 6 dienoje šio mėnesio, Zarasūsę (Novo-Aleksandrovskę) 15, Vydžiūsę 12, Salakiūsę 6, Tauragiūsę 14, Panevežyje 1—10, Šiauliūsę 6—10, Sėdosę 6, Kretingoje 6, Šileliūsę 6, Naujamiestyje 1.

Vilniaus rėdyboje: Butrimančiūsę 1, Jeznoje 6, 7, Svencianūsę 1—7, Godučiškiūsę 1, Smorgonyje 15—18, Višniavę 1, Dunilavę 6, Lebedevę 1, Drujoje 6—10, Lužkūsę 25.

Vitebsko rėd.: Dvinskę (Dinaburgę) 1—7, Nevlyje par dvi sąvaiti (nedėli) nů 6 pradedant.

Užrubežinių piningų prekė.

Viena marka (prusiškas piningas) = 46 kap.; gulden'as (Austrijoje vartojamas) ant musų piningų $78^1/_2$ kap.; frank'as (prancuziškas) = $37^1/_2$ kap.; šterlingų svaras (Anglijos) = 9 rubl. Tų piningų prekė nůlat maždaug parsimaino.

*) ant Varnių padangės.

Didžiosios viešpatystės ir jų valdimierai.

Viešpatystės.	Valdimierų vardai.	Titulai.	Kůmet ant sosto sedos.	Gyventojų skaitlius.	Sostavietės.
Amerika.	Kleveliand'as.	Prezidentas.	4 kovo 1893 m.	67 186 000	Vašington'as.
Anglija.	Viktorija.	Karalienė.	20 birželio 1837 m.	38 519 400	London'as.
Austrija.	Pranciškus-Jůzapas I.	Ciecorius.	2 grůdžio 1848 m.	43 212 140	Viednius.
Belgija.	Leopoljdas II.	Karalius.	10 grůdžio 1865 m.	6 195 300	Bruksel'is.
Bulgarija.	Ferdinandas.	Kunigaikštis.	7 liepos 1887 m.	3 310 000	Sofija.
Danija.	Kristijonas IX.	Karalius.	15 lapkričio 1863 m.	2 300 000	Kopengaga.
Egiptas.	Abbas II.	Kediv'as.	7 sausio 1892 m.	6 500 000	Kajir'as.
Golandija.	Vilgelmina.	Karalienė.	23 lapkričio 1890 m.	4 401 610	Amsterdam'as.
Graikija.	Jurgis I.	Karalius.	5 birželio 1863 m.	2 187 400	Atenai.
Ispanija.	Aljponsas XIII.	Karalius.	17 gegužės 1886 m	17 150 250	Madrit'as.
Japonija.	Mutsu Gito.	Ciecorius.	13 vasario 1867 m.	41 090 000	Tokijo.
Jůdkalnei (Černogor.)	Nikalojus I.	Kunigaikštis.	11 sausio 1860 m.	200 000	Cetynija.
Kinai.	Kouang-Su.	Ciecorius.	12 sausio 1875 m.	359 750 000	Pekin'as.
Persija.	Musafer-ed-Din.	Šach'as.	2 gegužės 1896 m.	9 000 000	Tegeran'as.
Portugalija.	Don-Karlios.	Karalius.	19 spalių 1889 m.	18 922 970	Lizbon'as.
Prancija.	Peliksas Fore.	Prezidentas.	17 sausio 1895 m.	38 593 400	Parižius.
Rosija.	Nikalojus II.	Ciecorius.	21 spalių 1894 m.	120 000 000	Petrapylis.
Rumunija.	Karolius I.	Karalius.	26 kovo 1866 m.	5 038 550	Bukarest'as.
Serbija.	Aleksandras I.	Karalius.	6 kovo 1889 m.	2 226 740	Beljgrad'as.
Švecija ir Norvegija.	Oskar'as II.	Karalius.	18 rugs. 1872 m.	6 759 540	Štok-Krist.
Turkija.	Abdul-Gamid'as.	Sultonas.	31 rugpj. 1873 m.	21 983 300	Konstantinopylis.
Valakai.	Gumbert'as.	Karalius.	5 birž. 1863 m.	30 535 000	Rimas.
Voketija.	Vilgelm'as II.	Ciecorius.	15 birž. 1888 m.	51 566 800	Berlinas.
Bavarija.	Otton'as.	Karalius.	13 birž. 1886 m.	5 594 980	Mynken'as.
Saksonija.	Aljbert'as.	Karalius.	29 spalių 1873 m.	3 502 680	Drezna
Virtembergija.	Vilgelm'as II.	Karalius.	6 spalių 1891 m.	2 036 600	Štuttgartas.

„Tėvynės Sargo“ turinys 1896 m.

Priešakinei raštai.

№ I. Tėvynės Sargas.
- II. Keli žodžei broliams lietuviams *P. Kuronelio.*
- III. Kaip reikia rašyti lietuviškus vardus? (Paliepimas „Žemaičių“ Konsistorijos) *P. Vaišganto.*
- IV. Vilkas avies kailyje. *P. L. Aukupaičio.*
- V. Šv. Tėvo enciklika ir Žemaičių Vyskupo raštas.
- VI. Atviras laiškas Nikalojui II.
- VII. Kasos piningams sulaikyti (sučėdyti). *P. Rinklio.*
- VIII. Šv. Kongregacijos Inkvizicijos nutarimas (apie mokytinius varomus į cerkves). *P. L. Aukupaičio.*
- IX. Nauja Visuaugščiausia mylista (leidimas pataisyti ir naujas statyti bažnyčias). P. *A. J.*
- X. Caras spaudžia žmones, bet ir caras prispaustas. *P.* J. *K.*
- XI. Kas lieka mums darytl jau gavus ir da negavus spaudos? *P. Vaišganto.*
- XII. Dėku Dievui.

Bendrijos reikalai ir papročei. Žodis rašėjams. *P. Vaišganto.* I, 5. Valsčionims parspėjimas. *P. L. Aukupaičio.* I, 17. Liepavos lietuvei skursta, žųsta (niekindami savo kalbą). *P. Bitelės.* VII, 7. Ir vėl — tėvynės meilė. *P. Dievmedžio.* X, 6. Pasekmės priesiekų maskoliškoje kalboje. VII, 12. Concordia parvae res crescunt, discordia maximae dilabuntur. — Par sutartį maži daiktai auga, par nesutartį ir didžiausi griuna. (Mintaujos gymnazijoje atsitikimas) *P. Taratuto-Gintaučio.* XII, 6. Mintaujos mokytinių prašymas. XII, 10. Ko geidžia musų inteligentai liberalai? *P. Embė.* XII, 18. Sergėkites apgaudinėtojaus. *P. A. D.* II, 23.

Blaivystė. Reikia atgaivinti V. Volončauskio „Blaivystę“. *P. Vaišganto.* V, 24. Girtůklystė — žmonių pražuvimas ant kuno ir dušios Obolevyčiaus. *P. Blaivininkas.* VIII, 33. Šis-tas apie karčemninkus. *P. Blaivinivko.* IX, 33. Žmonės užrustina V. Dievą par girtůklystę tadą, kadą Jį labiausei garbinti ir prie Jo šaukties turi. *P. Blaivininko.* XII, 42.

Musų žydai. Keletas žodžių apie tarnystą pas žydus. *P. Kuronetio.* IV, 14. Šis-tas apie žydus. *P. Aglinio.* VII, 28.
Zabovos. Šis-tas apie prastų žmonių zabovas. *P. G. D.* II, 42. Apie vakaruškas arba šaukas. *P. K. S.* IX, 45.
Santaikos. Gyvenimas kaimę arba sodžiuje. P. *K. Mažučio.* VIII, 44. Gaspadorei ir samdininkai. P. *K. Mažučio.* IX, 46.
Musų ydos. Judošystė Lietuvoje. P. *Vaišganto.* IX, 11. Musų ubagai. P. *K. Mažučio.* VIII, 39. Apie madas. P. *K. S.* VIII, 36.
Ką gerą gali padaryti valsčius? (P. *Vaišganto.)* Gali išvaryti papierasinę ligą iš jaunůmenės tarpo. I, 15; II, 15. Gali apsaugoti jaunůmenę nů girtůkliavimo. II, 19. Apsisergėjimas nů gaisrų. V, 33. Kaip Alsėdiškei rupinas apie valščiaus mokyklą ir kaip kiti valščei turi rupinties? VI, 10; VII, 17. VIII, 9. Pagerinimas ukės par išsiskirstymą sodų. IX, 35.
Bažnyčios dalykai. 1. Kelionė Portugalijos karaliaus į Rymą. 2. Užmanymas sugrąžinti Š. Tėvui Rymą. 3. Klausimas apie susivienijimą atskilusių bažnyčių su Rymo Bažnyčią. 4. Susirinkimas Norvigę. P. *Eigirdo.* I, 18. Ko Bažnyčia reikalauja, kad kas galėtu buti priskaitytas prie palaimintųjų ir šventųjų? P. *M.* II, 34. Apie Misijas.
Moksliški raštai. Pradinis mokynimas Žemaičiůsę. P. *Vaišganto.* II, 6; III, 17. Regėjimo pajautimas, jo lavinimas ir vertė dėl žmogaus. P. *Vaišganto.* IV, 31; V, 37, Pradžia atskalunystės. P. *Gulbės Padievaitės.* VI, 15. Apie piemenų auklėjimą. P. *N. B.* II, 38; III, 41. Iš Lietuvos istorijos. P. *Kuronelio.* VI, 37. Apie latvius. P. *K. S.* IV, 44; VIII, 36.
Amatninkystė (P. *Antano Dailidės).* Kaip antdėdama politura. I, 33. Maliava (pagal inžin. J. Heurichą) VI, 44; VII, 43. Klejavimas ir suskyrimas medegos (pagal inžin. J. Heurichą). VIII, 46. Patarmės dėl staliorių (iš įvairių kningų). IX, 40; X, 41; XI, 43; XII, 44.
Naudingi pamokymai.
Literaturiški raštai. „Pirmoji auka Muravjovo“. Apsakymas P. *V.* III, 24. „Nepadėjus — nėr' ko kasti“. Jumoristiškas paveikslelis. P. *Vaišganto.* IV, 36; V, 40. „Viskantas“. Paveikslelis iš Žemaičių gyvenimo. P.

Laumės Lelivaitės. VI, 32; VII, 32. „Dėdė lapę nušavo“. Paveikslelis ne tol nů alegorijos. P. *Vaišganto.* VIII, 40. „Kur išganymas? arba paviršiumi amžiaus klausimų“. Libretto iš keturių aktų. P. *Maironio.* XI, 7; XII, 10.

Biografijos ir paminėjimai. Kunigas Jůzapas Dovidaitis. *P. Y.* VIII, 13; IX, 29. A. a. Vytautas Juškevyče. *P. Vaišganto.* X, 33. Kunigas Antanas Strazdas. *P. Vaišganto.* XI, 33.

Bibliografija ir kritika.

Svetimi raštai. „Russko — Polskija otnošenija.“ Očerk napisal graf Leliva. Leipzig. 1895. P. *Vaišganto.* I, 27; II, 32. „Slonečko“. Powiesc dla młodzierzy. Jadwigi Chrząščewskiej. P. *Vaišganto.* IV, 25. „Mythologiae Lithuanicae Monumenta“. Dalis II. Amžius XIV. ir XV. Antano Miežynskio. P. *Knronelio.* VI, 37. „Mendog — król Litewski“. par. Julius Latkauskis. P. *Kuronelio.* VI, 40. „O prawdziwosci listów Gedymina“. Antano Prochaskos. P. *K. A. K.* XII, 39.

Musų raštai. (P. *Vaišganto*). „Apžvalga“ mėnesinis laikraštis. VIII, 28. „Ukininkas“ dvinedėlinis laikraštis. VIII, 31. Fide, sed cui — vide (prilyginta „Ukininkui“. P. *Y.* X, 15. „Rytas“ nedėlinis laikraštis. IX, 25. „Saulė“ nedėlinis laikraštis. IX, 26. „Garsas Amerikos Lietuvių“ nedėlinis laikraštis X, 35. „Lietuva“ nedėlinis laikraštis. X, 35. „Vienybė Lietuvninkų“ nedėlinis laikraštis X, 36. „Kardas“ nedėlinis laikraštis X, 38. „Varpas“ mėnesinis laikraštis XI, 38. „Krumplių Jonas“ Apysakėlė išleista M. L. D. Vilniuje. 1895. P. *P. B.* XII, 35. „Kas yra, o kas bus!“ Žvilgis ant šių dienų ir į ateitį. Išleista L. S. D. Londonę. 1895. P. *P. B.* XII, 36. Pranešimas apie J. Liaugmino kalendorių. VII, 47. Pranešimas apie „Garsą Amerikos Lietuvių“. X, 48; XI, 48; XII, 48. Atitaisymas klaidų. XI, 47.

Politiški ir polemiški raštai. Iš priežasties karunacijos. P. *L. Aukupatčio.* I, 12. Administracijos darbavimos laikę karunacijos. P. *L. Aukupaičio.* V, 12. Terp skausmų į garbę. P. *L. Aukupatčio.* VI, 6. Iš gudiškų laikraščių. P. *L. A.* VI, 31. Lietuvos užtarytojei.

P. *Virbalo*. VII, 21. Kaip atsiliepia gudai apie savo dvasiškiją? *P. Y.* VII, 23. Užmokesnis už šunišką tarnystą. (Klingenbergiui). P. *Vaišganto*. IX, 6.

Ant sargybos. (P. *Vaišganto* feljetonas). 1. Kas kaltas, kad lietuvei su maskoleis nesibičiuliūja? 2. Kas jau padaryta dėl įgijimo lietuviams prigulinčių tiesų, ypatingai spaudos? 3. Ar iš mielaširdystės ji bus mums sugrąžinta? 4, P. Montvillo staklės Šėtosę. 5. Naujas vertimas Šventraščio į lietuvišką kalba. 6. Kamę yra „Maskoliškai — Lietuviškas žodynas“ kun. A. Kossarževskios X, 18, XI, 16.

Kas girdėties? No. I, 21. **Vydžei** *(p. Eigirdo)*: kun. Kazlauskio pasielgimas. **Vilnius** *(p. Domicelės Keberdiškės)*: Lietuvos ponai prieš Orževskį. **Kaunas** (*p. Arrukišio:*) rinkimas dovanų dėl caro. **Telšei** (*p. Lomos:*) prokliamacijos, *Illakei:* krikščioniškos krautuvės. **Kelmė** (*p. V.:*)mokykla sviestą dirbti.

No. II, 26, **Telšei** (*p. Pliumpio:*) suturėjimas kun. Kazlauskio. *Alsėdžei* (*p. L. Aukupaičio:*) įrengimas kryžiaus valsčiaus mokykloje. *Salantai* (*p. L. Aukupaičio:*) krikščioniškos krautuvės. **Kaunas** (*p. L. Aukupaičio:*) kun. Pronckuno išsiuntimas. **Maskva** (*p. Savališkio:*) popas Tolstojas. **Breslava** (*p. A. Mažutis:*) išgama Kardymavyčius. **Kvedaina** (*p. Juknevyče:*) katalikiška krautuvė. **Kulei** (*p. K.*) krikščioniška gaspada. **Tilže** (parveizdėjimas lietuviškų maldakningių Varmijos Vyskupo Andriejaus).

No. III, 33. **Panevėžys:** vertė sidabrinių piningų. **Rietavas** (*p. Rietaviškis:*) kaip rietaviškei pasinaudavo iš išvežimo į Kretingos kliošto rių kun. Gugio? **Kaunas** (*p. Lavenaitis:*) naujos maskolių žabangos ant musų jaunūmenės. **Pompėnai** *(p. Viešaitis)*. Niurkonių koplyčia **Petrapylis:** atemimas bažnytinių mokyklų. **Pasvalys** *(p. Rulys)*: parsekiojimas kun. Stakialos. **Kartėna** *(p. Kregždė)*: įrengimas valščiaus mokyklos. **Siąulėnai:** išvertimas kryžiaus.

No. IV. 17. **Pompėnai** (*p. Istraitis:*) istorija apie iširimą bankos. **Petrapylis**. **Krakenavas**: kas neleido statyti bažnyčios? **Astragei**. **Petrapylis**: ką Arcivyskupas carui praneš. **Berlynas**: Lietuvių deputacija. **Petrapylis**. **Maskva:**

apie daktarą Zakariną. „Dziennik Poznański.“ **Salakei** (*p.K*): byla kun. Kelpšo.

No. V, 21. Kas girdėties? (*p. Vaišgantas.*) *Žemaičių Kalvarija:* sudegimas bažnyčios. **Alsėdžei:** areštavojimai alsėdiškių. **Telšei:** kalėjimas alsėdiškių. **Vilnius.** Santaikos tarp Klingenbergio ir Orževskio. **Petraburkas:** nosis Orževskiui ir Klingenbergiui.

No. VI, 19. **Kaunas** (*p. Kauniškis:*) kun. Pronckuno pasielgimas mokykloje. **Zarasai** (*p. K.*) byla pravoslavų — katalikų. **Panevežys** (*p. Padievaitė:*) prijėmimas sprauninko. **Kaunas** (*p. K.*) Klingenbergio nebėra. **Petrapylis:** naujas cenzoras. (*L. Padievaitė*). **Klaipėda:** du kareiviu.

No. VII, 24. **Apitalakei:** krikščioniška krautuvė. **Žvingei** (*p. Žvingietis:*) krikščioniška krautuvė. **Kretinga** (*p. Gelžinis:*) krikščioniška krautuvė. **Daujėnai** (*p. Ežėrinis:*) žydai ir bažnyčia. **Kretinga** (*Barė Bublaitė.*) **Petrapylis** (*p. L. Aukupaitis:*) kunigų sugrįžimas.

No. VIII. 17 (*p. Vaišganto.*) **Panemunėlis:** už ką ir kaip nuštropavoje kun. Katelę?! **Svėdasai:** užmušimas žmogaus. **Salos:** išnykimas karčiamos. **Skūdas:** žyds už žydą. **Drysvetas:** Skuratauskio byla.

No. IX, 19. **Kupiškis** (p. *Vaišgantas):* miesto išsidalijimas. **Panedėlis** (p. *Vaišgantas):* doras staravieris. **Trakai** (p. *A. D.)* **Žemaičių Kalvarija** (p. *A. D.):* asesoriui nevyksta prisikabinti prie klebono. **Telšei** (p. *A. D.):* keistas sprauninko paliepimas.

No. X, 27. **Illakei** (p. *A. Jūdakis):* byla už kryžių, kratos. **Lietuvininkai Essenę ir Dortmundę** (p. J. *L.)* Liverpolis Anglijoje (p. *J. L.)* **Liepava:** lietuviškas vyskupo pamokslas.

No. XI, 22. Kas girdėties apie patį „Tėvynės Sargą“. (p. *A. J.)* Paaiškinimas antrašo (devizos) ir jo parmainymas. Iš **Mosėdžio** (p. *Tasai):* pasielgimas starostos Gėdvilo, kratos pas kun. Tumą. **Lietuvei Anglijoj'** (p. *K. Strelankis).* Iš **Telšių apygardos** (p. *Vaišgantas):* padavimai prašymų spaudos dalykūsę.

No. XII, 24. Kelione Nikalojaus II. Iš **Turkijos:** armenų skriaudimas. **Vilnius** (p. *K.)* nedorybės palicmeisterio Rajevskio ir ugnies gesintojų pardėtinio. **Kaunas** (p. *Maneika):* palikimas kun. Lialio Kretingos kliošto riuje; įstatymai dėl kunigų kalėtojų. **Petrapylis** (p. *K. Strelankis):* tėvo Tolstojo pasielgimas ir jo areštavojimas. **Kiedainei** (p. *K. Strelankis):* kun. Barono nuštropavimas. **Južintai** (p. *Kregždunaitis):* maskolių tiesdarystė. **Didkiemis:** bažnyčios atnaujinimas. **Eirogala** (p. *L-šinas):* nepaturėjimas savųjų. **Butkiškei** (p. *L-šinas):* giedojimų užvedimas. Galas.

MOKSLŲ AKADEMIJOS BIBLIOTEKA

Atsakąs rėdaktorius **F. Saunus Tilžėje;** prie jo siust raštus, rankraščius ir piniągus; pas jį teipogi laikraščio krautuve. Antrašas: **Herrn F. Saunus, Tilsit, Wasserstr.**

Spaudinta pas J. Šenkę, Tilžėje.

Apgarsinimai.

Tarpę kelių sąvaičių bus **naujei perveizdėtas „Balsas Balandelės“**, mano **spaustuvėje** atspaustas, kuris kaip ir **Mažas Aukso Altorius** turės pečvietį ir pavelyjimą

Imprimatur
Frauenburgi, die 27. Julii 1896
+ Andreas,
Episc. Warmiensis

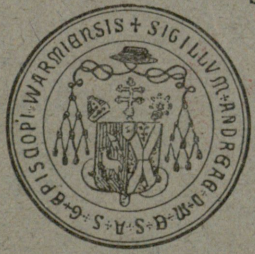

švesiausio Vyskupo Ermlianto Kitur spaustos maldaknyges **to** netur.

Su gůdonę

J. Šenke, Tilžeje, Goldschmiedestr. 8.